

เอกสารเพิ่มเติม

สถานการณ์หนี้และหนี้เสียรายคนทั่วประเทศ

1. มุมมองใหม่หนี้ครัวเรือนไทยผ่าน Big Data ของเครดิตบูโร
2. 8 ข้อเท็จจริง ปัญหาการเงินของครัวเรือนไทย
3. รู้จักและเข้าใจมาตรการดูแลหนี้ครัวเรือน

มุมมองใหม่หนี้ครัวเรือนไทย ผ่าน Big Data ของเครดิตบูโร

“มีอะไรที่เรายังไม่รู้เกี่ยวกับสถานการณ์หนี้และหนี้เสียราย
คนทั่วประเทศ”

ISSUE 10 / 2017
26 June 2017

โสมรัศมี จันทรัตน์

กฤษฎ์เลิศ สัมพันธ์รักษ์

อัจฉนา ล้ำชา

University of California, San Diego

ภูมิจิ ตั้งสวัสดิรัตน์

สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์

สถานะหนี้ครัวเรือนไทยมีความสำคัญกึ่งต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และต่อระบบการเงินไทย ที่ผ่านมามีการศึกษานี้ครัวเรือนไทยกันอย่างแพร่หลาย แต่ส่วนใหญ่ใช้ข้อมูลระดับมหภาคจึงยากที่จะเข้าใจหนี้ครัวเรือนไทยอย่างลึกซึ้งพอที่จะสามารถนำไปประกอบการกำหนดนโยบายได้ บทความนี้เป็นตอนแรกของ mini-series ของบทความ aBRIDGEd ที่จะนำเสนอมุมมองเชิงลึกของหนี้ครัวเรือนไทยที่ได้จากการศึกษาฐานข้อมูลขนาดใหญ่ของหนี้รายสัญญาของเครดิตบูโร ซึ่งครอบคลุมข้อมูลหนี้ครัวเรือนกว่า 60 ล้านสัญญาในเวลากว่า 8 ปีที่ผ่านมา โดยบทความแรกนี้เป็นการนำเสนอมุมมองใหม่ ๆ ของสถานการณ์หนี้และหนี้เสียรายคนทั่วประเทศ

สถานการณ์หนี้ครัวเรือนไทยเป็นที่จับตามองของทุกภาคส่วน เพราะในปัจจุบันหนี้ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม หรือ Debt to GDP มีค่าสูงถึง 71.2%¹ และทั้งระดับหนี้และอัตราการเติบโตของหนี้ครัวเรือนโดยรวมของไทยสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของเอเชียและทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่การมองในภาพรวมจาก Debt to GDP เพียงพอแล้วหรือที่จะตัดสินว่าสถานการณ์หนี้ครัวเรือนไทยอยู่ในสถานะน่าเป็นห่วงหรือไม่ สถานการณ์อาจไม่ได้น่าเป็นห่วงหากประชากรไทยที่มีหนี้เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการผลิต ลงทุน และใช้จ่าย แต่อาจมีผลต่อการพัฒนาและเสถียรภาพของระบบการเงินหากประชากรไทยที่มีหนี้เป็นกลุ่มที่เปราะบาง

การศึกษานี้ครัวเรือนไทยในปัจจุบัน ตลอดถึงงานวิจัยทางวิชาการที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ใช้ข้อมูลระดับมห

ภาค ซึ่งอาจมีข้อดีที่ความครอบคลุมและสามารถศึกษาสถานการณ์หนี้ทั้งระบบได้ แต่ไม่ละเอียดพอที่จะทำให้เราเข้าใจว่าหนี้อยู่ที่ไหน กับใคร และคนกลุ่มดังกล่าวมีศักยภาพหรือมีความเปราะบางหรือไม่ จึงยากที่จะเข้าใจหนี้ครัวเรือนไทยอย่างลึกซึ้งจนได้ข้อสรุปทางนโยบาย

การศึกษานี้ครัวเรือนไทยที่ใช้ข้อมูลระดับจุลภาคจึงมีความสำคัญมาก แต่ในปัจจุบันงานศึกษาระดับจุลภาคส่วนใหญ่ใช้ข้อมูลสำรวจรายครัวเรือน ซึ่งอาจมีข้อดีตรงที่สามารถครอบคลุมหนี้ทุกประเภททั้งในระบบและนอกระบบของแต่ละครัวเรือนได้ แต่จำนวนกลุ่มตัวอย่างของข้อมูลสำรวจส่วนใหญ่ไม่ได้ครอบคลุมคนทุกกลุ่มของประเทศ² รวมถึงข้อมูลสำรวจเป็นข้อมูลที่ครัวเรือนตัดสินใจตอบเอง หรือ self-reporting

ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความนี้เป็นความเห็นของผู้เขียน ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเห็นของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์

ซึ่งในประเด็นเรื่องหนี้ มีงานวิจัยหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนอาจมีแรงจูงใจที่จะไม่ตอบสนองตามความเป็นจริง

Chantararat, Lamsam, Samphantharak and Tangsawasdirat (2017) พยายามเติมเต็มสิ่งที่หายไปในงานศึกษาปัจจุบัน โดยใช้ข้อมูลเชิงสถิติขนาดใหญ่ของบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ หรือ NCB ที่ทั้งครอบคลุมหนี้ในระบบทั่วประเทศและมีรายละเอียดในระดับสัญญาและผู้กู้ ทำให้เราสามารถเข้าใจหนี้ครัวเรือนในเชิงลึกขึ้น และสามารถนำไปต่อยอดเชิงนโยบายได้

ข้อมูลเชิงสถิติของเครดิตบูโร: เหมืองความรู้แห่งใหม่ของหนี้ครัวเรือนไทย

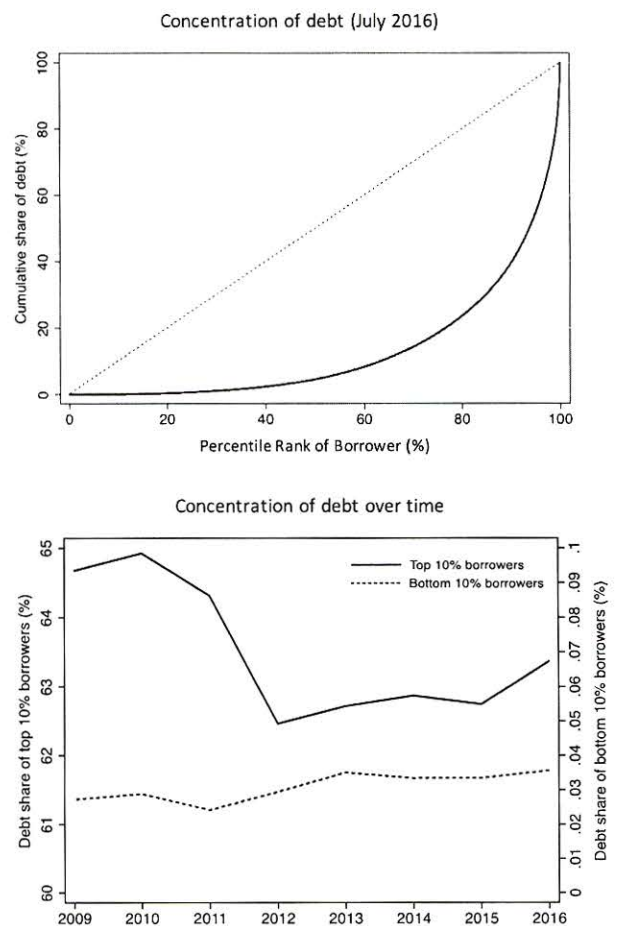
ข้อมูลเชิงสถิติของสินเชื่อบุคคลของเครดิตบูโรเป็นข้อมูลรายบัญชีที่ถูกเก็บอย่างเป็นระบบโดยสถาบันการเงินที่เป็นสมาชิก และรายงานมาที่ NCB ทุกเดือน Chantararat et al. (2017) ใช้ข้อมูลตั้งแต่เดือนธันวาคม 2552 จนถึงกรกฎาคม 2559 ในการศึกษา โดย ณ กรกฎาคม 2559 ข้อมูลถูกส่งมาจากสถาบันการเงิน 90 แห่ง ซึ่งรวมธนาคารพาณิชย์ไทย ธนาคารเฉพาะกิจของรัฐทุกแห่ง และสถาบันการเงินอื่น ๆ เกือบทั้งหมด มีข้อมูลสินเชื่อถึง 60.5 ล้านบัญชี ของผู้กู้ 19.3 ล้านรายทั่วประเทศ และมียอดหนี้รวมถึง 9.8 ล้านล้านบาท ทั้งนี้ไม่ได้รวมหนี้สหกรณ์ สินเชื่อกู้ยืมเพื่อการศึกษา และหนี้นอกระบบ

จุดเด่นของข้อมูลนี้นอกจากจะเป็น administrative data ที่ถูกจัดเก็บอย่างมีระบบตรงตามสถานะหนี้จริงแล้ว ข้อมูลนี้ครอบคลุมผู้กู้ในระบบเกือบทั้งหมด และครอบคลุม 87% ของปริมาณหนี้ในระบบของครัวเรือนไทย ข้อมูลนี้ยังครอบคลุมทุก ๆ สัญญาเงินกู้ของผู้กู้แต่ละรายกับทุกสถาบันการเงิน ซึ่งต่างจากข้อมูลของสถาบันการเงินใดที่หนึ่ง ที่จะเห็นเฉพาะข้อมูลหนี้ของสถาบันเดียว ข้อมูลนี้ยังมีความละเอียดในระดับรายสัญญา ในสามมิติหลัก ได้แก่ (1) รายละเอียดประเภทสินเชื่อและสถาบันการเงิน (2) รายละเอียดผู้กู้ โดยเฉพาะอายุและรหัสไปรษณีย์ที่อยู่ (3) วงเงินกู้ ปริมาณหนี้ปัจจุบัน การค้างชำระ

มองหนี้ครัวเรือนในมุมใหม่ผ่านข้อมูลเชิงสถิติเครดิตบูโร

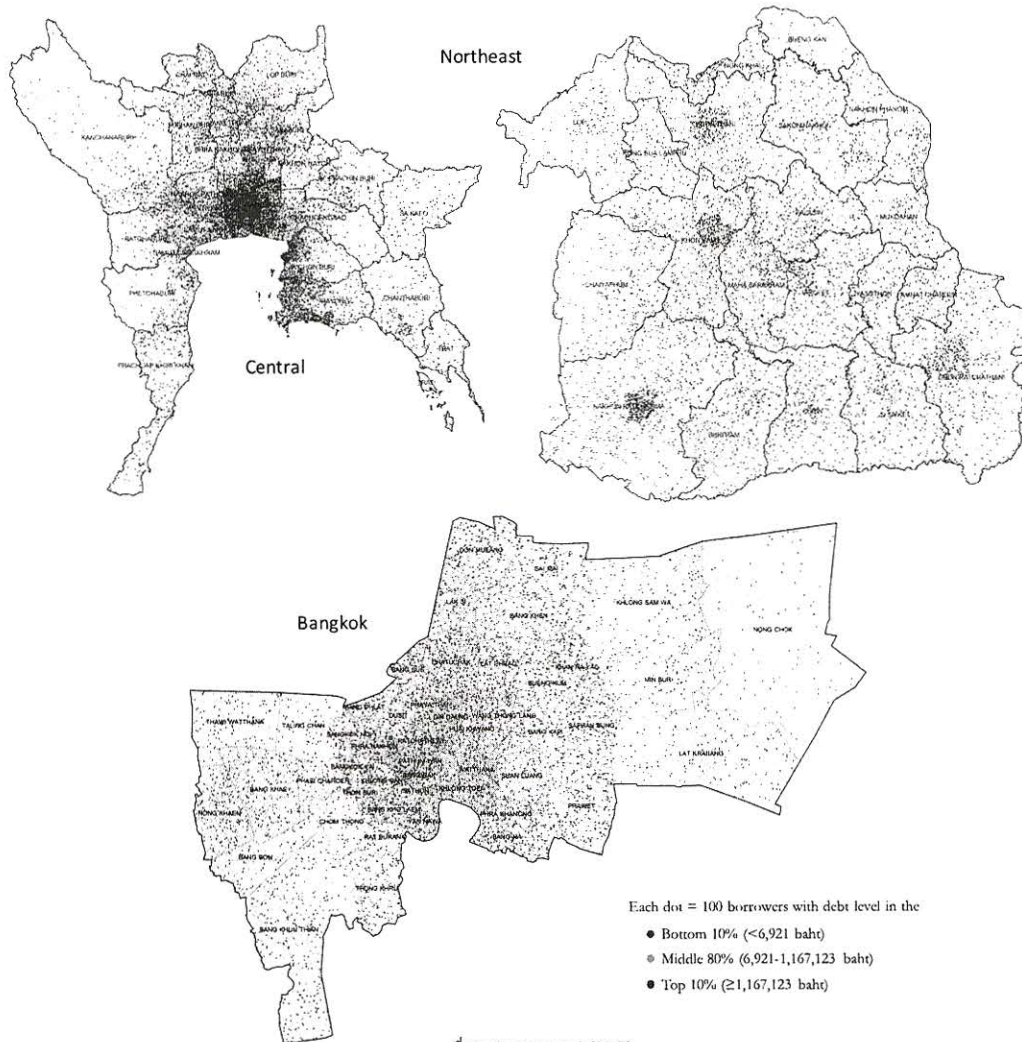
ข้อมูลนี้สามารถสะท้อนสถานการณ์หนี้รายคนของผู้กู้แต่ละราย และครอบคลุมทั่วประเทศ จึงสามารถสะท้อนการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนไทยทั้งประเทศได้เป็นอย่างดี ในรูปที่ 1 (บน) เราเรียงลำดับผู้กู้แต่ละรายตามปริมาณหนี้และเส้นสีดำแสดงค่าสะสมของสัดส่วนหนี้ของผู้กู้แต่ละรายต่อหนี้ในระบบทั้งหมดจากคนที่มหนี้ที่น้อยที่สุดไปสู่อันที่มีหนี้มากที่สุด และพบว่าหนี้ครัวเรือนไทยมีการกระจุกตัวสูง ผู้กู้รายใหญ่สุด 10% มีหนี้รวมกันถึง 62.4% ของหนี้ในระบบทั้งหมด รูปที่ 1 (ล่าง) แสดงให้เห็นว่าการกระจุกตัวของหนี้ที่น้อยลงเรื่อย ๆ เพราะสัดส่วนหนี้ที่ถือโดยผู้กู้รายใหญ่สุด 10% ลดลง

รูปที่ 1 การกระจุกตัวของหนี้ครัวเรือนไทย

ที่มา: Chantararat et al. (2017)

รูปที่ 2 การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนรายพื้นที่

ที่มา: Chantararat et al. (2017)

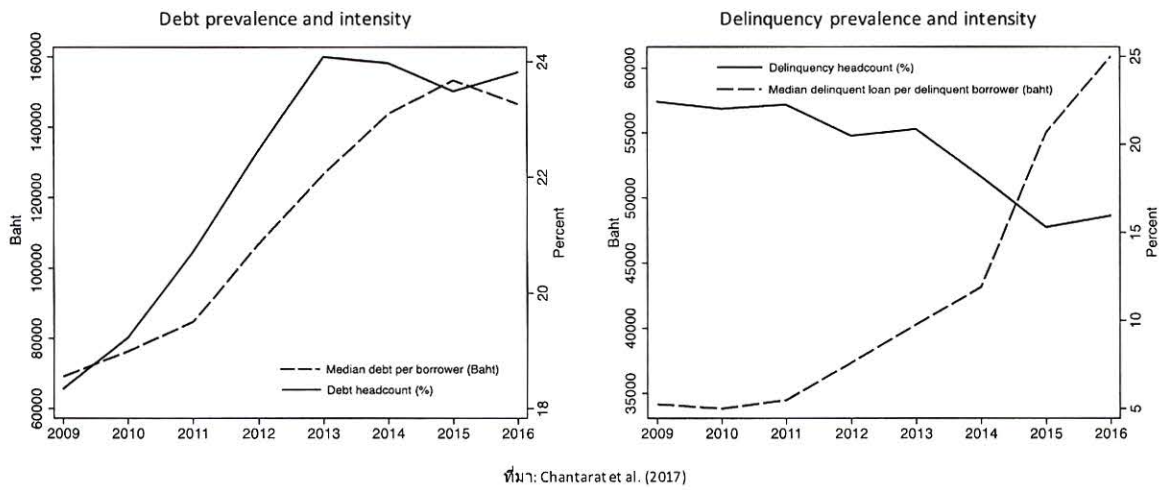
ข้อมูลนี้ยังสามารถสะท้อนการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนเชิงพื้นที่ทั่วประเทศได้ดี รูปที่ 2 ฉายภาพการกระจายตัวของผู้กู้และหนี้ครัวเรือนไทยในภาคกลาง อีสาน และกรุงเทพมหานคร โดยแต่ละจุดแทนผู้กู้ 100 ราย ซึ่งจุดสีแดง (น้ำเงิน) คือกลุ่มผู้กู้รายใหญ่ (เล็ก) ที่สุด 10% และจุดสีเทาคือกลุ่ม 80% ที่เหลือ รูปที่ 2 แสดงให้เห็นว่าความกระจุกตัวของหนี้ยังมีความแตกต่างกันมากในเชิงพื้นที่ โดยผู้กู้รายใหญ่สุด 10% จะไปกระจุกอยู่ที่ชุมชนเมืองในจังหวัดใหญ่ ๆ เช่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ชลบุรี เชียงใหม่ ขอนแก่น นครราชสีมา ภูเก็ต และสงขลา เป็นต้น ซึ่งจะเห็นจำนวนจุดสีแดงในปริมาณมากเมื่อเทียบกับจุดสีอื่น ๆ

Chantararat et al (2017) ใช้ข้อมูลนี้ในการสะท้อนหนี้ครัวเรือนไทยในหลายมิติใหม่ ๆ คือ สถานการณ์หนี้และหนี้เสียรายคน (หรือ individual intensity) ใครเป็นหนี้ ใครมีหนี้เสีย และมีปริมาณมากขนาดไหน มีสัดส่วนเท่าไรของประชากรทั่วประเทศ (หรือ prevalence) และมีความแตกต่างกันอย่างไรในรายอายุ รายพื้นที่ และในแต่ละช่วงเวลา โดยหนี้เสียในการศึกษานี้คือหนี้ที่ค้างชำระเกิน 90 วัน

สถานการณ์หนี้และหนี้เสียรายคนทั่วประเทศ

รูปที่ 3 (ซ้าย) แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันหนึ่งในสามของประชากรไทยมีหนี้ในระบบ และมีค่ากลางของปริมาณ

รูปที่ 3 สถานการณ์หนี้และหนี้เสียรายคน

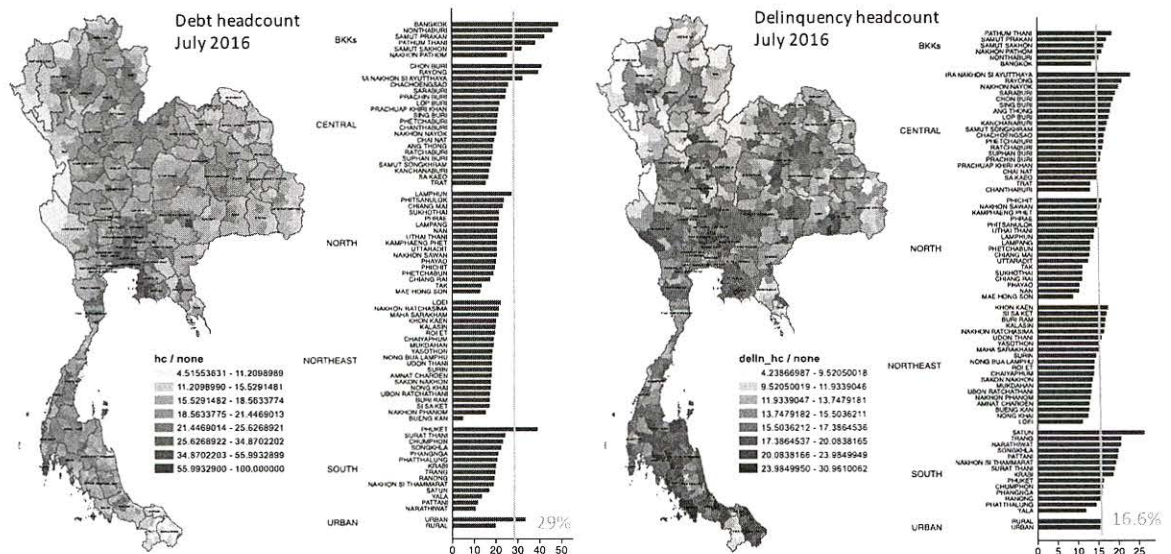
ที่มา: Chantararat et al. (2017)

หนี้ต่อผู้กู้อยู่ที่ 147,068 บาท โดยตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมา หนี้ครัวเรือนโดยรวมที่เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของ ทั้งจำนวนประชากรไทยที่มีหนี้ (หรือที่เรียกว่า extensive margin) และปริมาณหนี้ต่อผู้กู้ (หรือ intensive margin)

รูปที่ 3 (ขวา) แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันหนึ่งในห้าของ คนไทยที่มีหนี้จะมีหนี้เสีย และมีค่ากลางของปริมาณหนี้เสีย รายคนอยู่ที่ 56,529 บาท โดยตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมา สัดส่วนของผู้กู้ที่มีหนี้เสียได้ลดลงเรื่อย ๆ ผิดกับปริมาณหนี้ เสียรายคนที่เพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงเวลาเดียวกัน

คนมีหนี้และหนี้เสียมากในภูมิภาคไหน

รูปที่ 4 ความแตกต่างเชิงพื้นที่ของสถานการณ์หนี้และหนี้เสีย รายคน

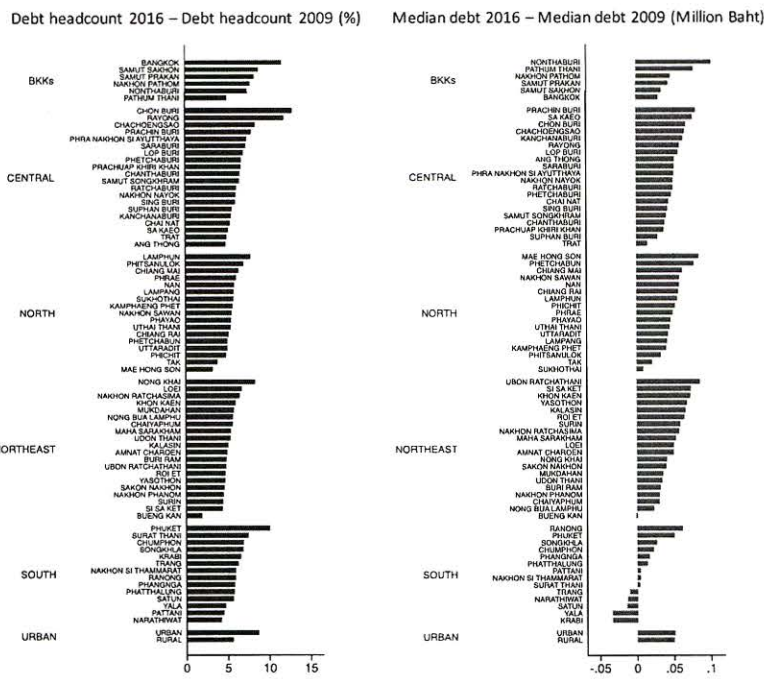

รูปที่ 4 ฉายภาพให้เห็นถึงความแตกต่างเชิงพื้นที่ของสัดส่วนของประชากรที่มีหนี้ ปริมาณหนี้ต่อคน และสัดส่วนผู้กู้ที่มีหนี้เสียในระดับรหัสไปรษณีย์ โดยจะเห็นว่ากรุงเทพมหานคร ปริณพลและภาคกลางเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนของประชากรที่มีหนี้สูงที่สุด ในขณะที่ผู้กู้ในภาคเหนือ อีสาน และใต้ มีปริมาณหนี้ต่อหัวมากที่สุด และสัดส่วนผู้กู้ที่มีหนี้เสียมากที่สุดอยู่ในภาคใต้และภาคกลาง และน้อยที่สุดในภาคเหนือ

ประชากรที่เป็นหนี้ และปริมาณหนี้ต่อผู้กู้ไม่ได้ลดลงมากนักตั้งแต่เริ่มทำงานจนจะเกษียณ หรือแม้แต่เมื่อเข้าสู่วัยชรา ประมาณ 20% ของคนกลุ่มนี้ (60-80 ปี) ยังคงมีหนี้ และมีปริมาณหนี้ต่อผู้กู้ที่ค่อนข้างสูงอยู่ รูปที่ 6 ยังแสดงให้เห็นว่าคนวัยเริ่มทำงานเป็นกลุ่มที่มีหนี้เสียสูงที่สุด โดยเกินหนึ่งในห้าของกลุ่มนี้จะมีหนี้เสีย

รูปที่ 7 แสดงให้เห็นว่าตั้งแต่ปี 2552 จนถึงปัจจุบันจำนวนคนไทยที่มีหนี้และปริมาณหนี้ต่อผู้กู้ได้เพิ่มสูงขึ้นในทุก

รูปที่ 5 ความเปลี่ยนแปลงรายพื้นที่ของสถานการณ์หนี้และหนี้เสียรายคน

รูปที่ 5 เปรียบเทียบสัดส่วนประชากรที่มีหนี้ และปริมาณหนี้ต่อคนระหว่างปีล่าสุดและปี 2552 และพบว่าจำนวนคนมีหนี้เพิ่มขึ้นในทุกจังหวัด และปริมาณหนี้ก็เพิ่มขึ้นในทุกจังหวัด ยกเว้นบางจังหวัดในภาคใต้

คนมีหนี้และหนี้เสียมากในช่วงอายุไหน

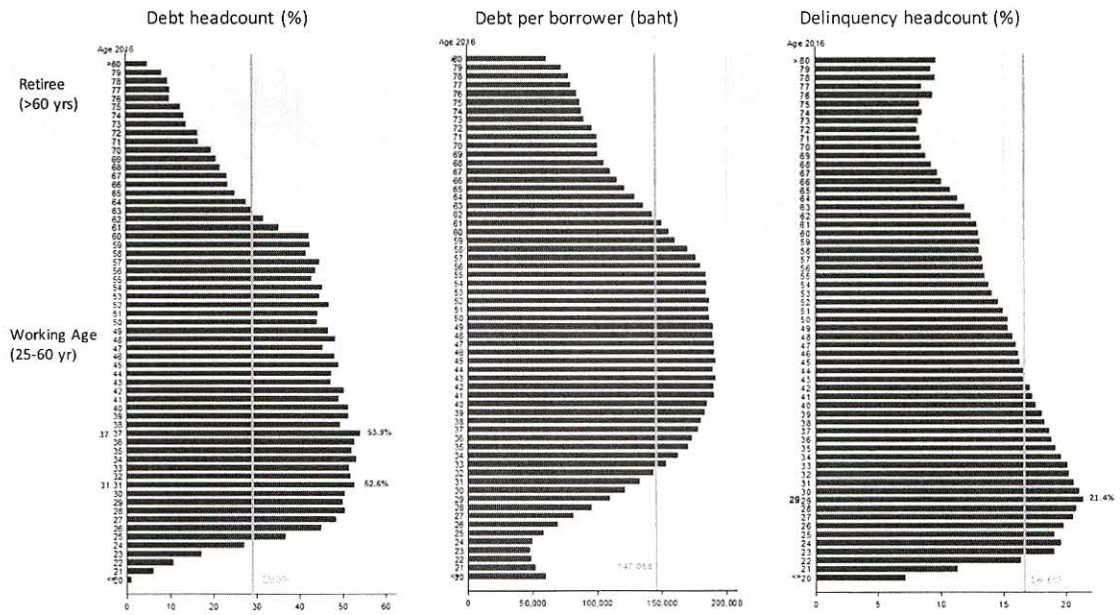
รูปที่ 6 แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนของประชากรที่มีหนี้ ปริมาณหนี้ต่อคน และสัดส่วนผู้กู้ที่มีหนี้เสียในแต่ละช่วงอายุ พบว่าคนไทยมีหนี้ตั้งแต่อายุยังน้อย โดยหนึ่งในสองของคนวัยเริ่มทำงานจะมีหนี้ และเป็นช่วงอายุที่มีสัดส่วนคนเป็นหนี้มากที่สุด คนไทยมีหนี้มานาน โดยจะเห็นได้ว่าทั้งสัดส่วนของ

ช่วงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนวัยเริ่มทำงาน

มองรายสืบเชื้อ: สืบเชื้อชนิดไหนบ้างเป็นห่วง ในคนกลุ่มใด

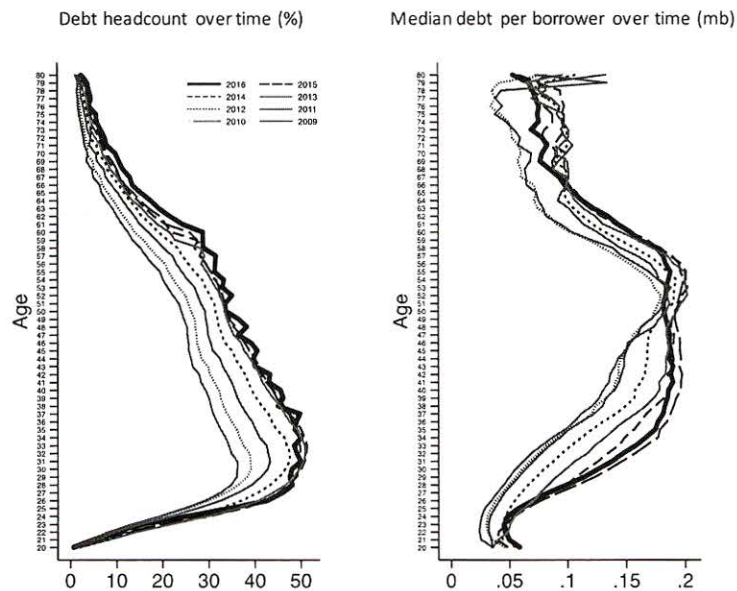
รูปที่ 8 แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนของประชากรที่มีหนี้ ปริมาณหนี้ต่อคน และสัดส่วนผู้กู้ที่มีหนี้เสียในแต่ละช่วงอายุและประเภทสืบเชื้อ และพบว่าคนไทยมีสืบเชื้อส่วนบุคคลมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มวัยเริ่มทำงาน โดย 30% ของคนกลุ่มนี้มีสืบเชื้อส่วนบุคคล เปรียบเทียบกับสัดส่วน 17% ของประชากรทั้งประเทศ นอกจากนี้กลุ่มวัยเริ่มทำงานก็มีสัดส่วนผู้กู้สืบเชื้อส่วนบุคคลที่มีหนี้เสียสูงที่สุดด้วยถึง 20% เปรียบเทียบกับสัดส่วน 15% ของผู้กู้ทั้งประเทศ ทั้งนี้

รูปที่ 6 ความแตกต่างตามอายุของสถานการณ์หนี้และหนี้เสียรายคน

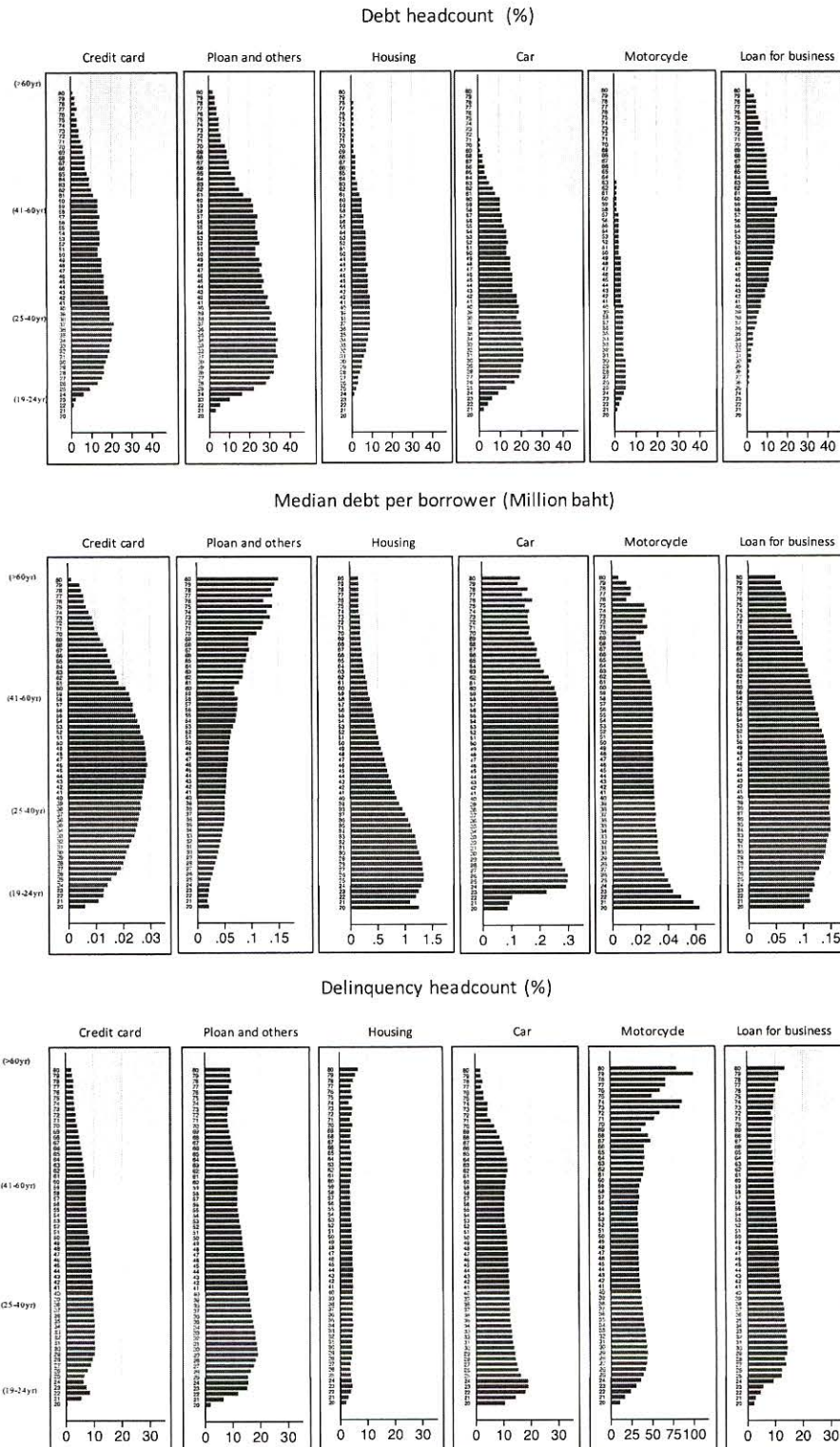
ที่มา: Chantar et al. (2017)

รูปที่ 7 ความเปลี่ยนแปลงรายอายุของสถานการณ์หนี้และหนี้เสียรายคน

ที่มา: Chantar et al. (2017)

รูปที่ 8 สถานการณ์หนี้และหนี้เสียรายคน ตามอายุและประเภทสินเชื่อ

ที่มา: Chantarat et al. (2017)

ปริมาณสินเชื่อส่วนบุคคลมีมูลค่าเท่ากับ 28% ของสินเชื่อทั้งระบบ โดยยอดหนี้เสียรวมแล้วมีปริมาณมากถึง 32% ของปริมาณหนี้เสียทั้งระบบ สินเชื่อส่วนบุคคลจึงเป็นสินเชื่อที่ต้องจับตามอง เพราะมีความเกี่ยวข้องกับคนเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มที่อาจมีความเปราะบาง และมีสัดส่วนที่ใหญ่ต่อหนี้และหนี้เสียในระบบ

รูปที่ 8 ยังแสดงให้เห็นว่าสัดส่วนของประชากรที่มีสินเชื่อบ้านมีเพียง 4% โดยสัดส่วนดังกล่าวมีค่าสูงสุดที่ 10% สำหรับคนช่วงอายุ 40 ต้น ๆ ซึ่งน้อยเมื่อเทียบกับต่างประเทศ เช่น Fulford and Schuh (2015) พบว่า 40% ของคนอเมริกันที่มีอายุ 40 เป็นต้นไปจะมีสินเชื่อบ้าน สัดส่วนผู้กู้บ้านที่มีหนี้เสียก็มีเพียง 4% แต่ด้วยปริมาณสินเชื่อรายคนที่สูง สินเชื่อบ้านจึงมีสัดส่วนมากที่สุดในปริมาณสินเชื่อทั้งหมดในระบบ ถึง 33.2% และคิดเป็น 19.8% ของปริมาณหนี้เสียในระบบ สินเชื่อบ้านจึงเป็นอีกหนึ่งสินเชื่อที่มีนัยสำคัญต่อระบบสินเชื่อทั้งหมด

เมื่อมาดูสินเชื่อบัตรเครดิต พบว่า โดยรวม 9% ของคนไทยมีสินเชื่อบัตรเครดิต ซึ่งน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เช่น เมื่อเปรียบเทียบกับ 63% ของคนอเมริกันที่มีบัตรเครดิต (Consumer Finance Protection Bureau, 2015) และ 8.6% ของผู้ที่มีบัตรเครดิตมีหนี้เสีย ซึ่งก็น้อยเมื่อเทียบกับสินเชื่อชนิดอื่น ๆ โดยรวมสินเชื่อบัตรเครดิตคิดเป็นสัดส่วนแค่ 3.8% ของปริมาณสินเชื่อทั้งหมด และ 8.1% ของปริมาณหนี้เสียทั้งหมด แต่รูปที่ 8 ยังแสดงให้เห็นว่ากลุ่มวัยเริ่มทำงานจะมีสัดส่วนของคนมีบัตรเครดิตมากที่สุดที่ 20% และมีสัดส่วนของคนมีหนี้เสียสูงสุดด้วย สินเชื่อบัตรเครดิต

จึงอาจไม่ได้มีนัยสำคัญมากนักต่อระบบสินเชื่อโดยรวม แต่อาจส่งผลกระทบต่อคนเฉพาะกลุ่ม

สินเชื่อรถยนต์ เป็นอีกหนึ่งประเภทสินเชื่อที่มีกันมากในกลุ่มวัยเริ่มทำงาน และมีสัดส่วนหนี้เสียสูงสุดในกลุ่มนี้ด้วย โดย 20% ของกลุ่มวัยเริ่มทำงานจะมีสินเชื่อรถยนต์ และมีสัดส่วนผู้กู้ในกลุ่มนี้ที่มีหนี้เสียอยู่ถึงเกือบ 20% จึงเป็นอีกประเภทสินเชื่อที่อาจส่งผลกระทบต่อคนเฉพาะกลุ่ม รูปที่ 8 ยังพบอีกว่า สินเชื่อมอเตอร์ไซด์เป็นสินเชื่อที่มีสัดส่วนผู้กู้ที่มีหนี้เสียสูงที่สุดถึง 37.2% นับว่าเป็นสินเชื่อที่มีความเปราะบางมากถึงแม้ว่าจะมีเพียง 2% ของประชากรไทยที่มีสินเชื่อประเภทนี้

Life cycle theory กับ การมีสินเชื่อในแต่ละช่วงอายุ

เมื่อมองจากสัดส่วนของประชากรในแต่ละช่วงอายุที่มีหนี้ประเภทต่าง ๆ ในรูปที่ 8 จะเห็นได้ว่าลักษณะการมีหนี้ในแต่ละช่วงอายุ โดยเฉพาะในสินเชื่อบ้านและบัตรเครดิตสอดคล้องกับ Life Cycle Theory คือจะเริ่มมีหนี้เมื่อเข้าสู่วัยทำงาน มีหนี้เพิ่มขึ้นในวัยกลางคน และลดลงเรื่อย ๆ เมื่อเข้าใกล้วัยเกษียณ แต่คนไทยอาจมีสินเชื่อบางประเภทเร็วกว่าในต่างประเทศ เช่นสินเชื่อส่วนบุคคล รูปที่ 8 ยังฉายภาพที่น่าสนใจถึงลำดับการเข้าถึงสินเชื่อแต่ละประเภทในแต่ละช่วงอายุ โดยคนไทยที่อายุน้อยกว่า 25 ปีจะมีสินเชื่อส่วนบุคคลก่อน ตามมาด้วยการเริ่มมีบัตรเครดิต และสินเชื่อรถยนต์ เมื่อเข้าสู่วัยเริ่มทำงานคือ 25-35 ปี จะเริ่มมีสินเชื่อบ้าน ในขณะที่วัยเดียวกันก็มีสินเชื่อชนิดอื่น ๆ มากขึ้น และจะเริ่มมีสินเชื่อบุคคลเพื่อทำธุรกิจเมื่อมีอายุมาก

ข้อสรุป มุมมองใหม่ห้ครัวเรือนไทย บอกอะไรในเชิงนโยบายได้บ้าง

โดยสรุปบทความนี้ได้ศึกษาหนี้ครัวเรือนไทยเบื้องต้นโดยใช้ข้อมูลเชิงสถิติจากเครดิตบูโรซึ่งครอบคลุมผู้กู้ในระบบเกือบทั้งหมดทั่วประเทศและมีความละเอียดในระดับสัญญา ทำให้สามารถสะท้อนการกระจายตัวของหนี้ครัวเรือน สถานการณ์หนี้และหนี้ค้างชำระรายคนทั่วประเทศ และในมิติอายุและพื้นที่ บทความนี้ได้สะท้อนนัยเชิงนโยบายในหลายมิติ

ในมิติของการเข้าถึงสินเชื่อของคนไทย เราพบว่า หนึ่งในสามของประชากรไทยมีหนี้ในระบบ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง แต่ต่ำในสินเชื่อบ้านและบัตรเครดิต เมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างสหรัฐอเมริกา คนไทยมีหนี้ตั้งแต่อายุน้อย และกลุ่มดังกล่าวก็มักมีหนี้ค้างชำระ และคนไทยมีหนี้นานจนแก่ ดังนั้นนโยบายที่จะช่วยเพิ่มการเข้าถึงสินเชื่อเพื่อการลงทุนหรือใช้จ่ายในสิ่งจำเป็น เช่น ที่อยู่อาศัย เป็นสิ่งสำคัญ แต่ควรมุ่งเป้าไปสู่กลุ่มที่มีความพร้อมและศักยภาพ การใช้ข้อมูลและการศึกษา

เบื้องลึกที่จะสามารถช่วยให้สถาบันการเงิน และผู้วางนโยบายสามารถมุ่งเป้าความช่วยเหลือไปได้จึงมีความสำคัญยิ่ง นโยบายที่จะปลูกฝังความรู้และวินัยทางการเงินก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน ซึ่งรวมถึงการปลูกฝังวินัยในการออมเพื่อเกษียณอายุ และควรปลูกฝังตั้งแต่กลุ่มอายุน้อยก่อนและระหว่างเข้าสู่วัยทำงาน

ในมิติของเสถียรภาพทางการเงินไทย เราพบว่าหิ้งครัวเรือนไทยมีความกระจุกตัวสูง ทั้งในมิติพื้นที่ คือในชุมชนเมืองในเมืองใหญ่ ๆ และในสินเชื่อบางประเภท เช่น สินเชื่อบ้าน เรายังพบอีกว่าหนึ่งในห้าของผู้กู้มีหนี้เสีย ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับต่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กที่เพิ่งเริ่มทำงานที่มีหนี้เสียอยู่ในสินเชื่อส่วนบุคคลสูง และผู้กู้ในภาคใต้และภาคกลาง งานวิจัยและนโยบายที่จะมุ่งเข้าใจปัจจัยเสี่ยง และติดตามพื้นที่และกลุ่มคนที่มีการกระจุกตัวของหนี้สูง จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะหากพื้นที่หรือคนกลุ่มดังกล่าวมีความเปราะบาง ก็อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเงินได้ ซึ่งทางคณะผู้เขียนได้กำลังทำการศึกษ ผลกระทบต่อการสร้างหนี้ กระจุกตัวของหนี้ และการชำระหนี้ จากปัจจัยทางมูลค่าของที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และ housing boom ปัจจัยทางด้านความไม่แน่นอน และนโยบายภาครัฐ

ในมิติของผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจมหภาค เราพบว่ากลุ่มเด็กวัยเริ่มทำงานจะมีหนี้และหนี้เสียค่อนข้างสูง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเข้าถึงสินเชื่อในอนาคตของคนกลุ่มนี้เพื่อการลงทุนและการใช้จ่าย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เนื่องจากคนกลุ่มนี้เป็นคนกลุ่มใหญ่และมักจะมีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ เรายังพบว่าปริมาณหนี้ต่อผู้กู้มีปริมาณที่สูงในภาคเหนือ อีสาน และภาคใต้ ซึ่งอาจเป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้งการใช้จ่าย ลงทุน และการพัฒนาในภูมิภาคดังกล่าว ผลการศึกษาดังกล่าวเน้นย้ำความสำคัญของนโยบายที่จะปลูกฝังความรู้และวินัยทางการเงิน ตลอดถึงการศึกษาเบื้องต้นเพื่อเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการสะสมหนี้ในปริมาณมาก เพื่อออกแบบนโยบายที่เหมาะสมมาแก้ไขต่อไป

ท้ายที่สุดบทความนี้ได้แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์หนี้รายคนมีความแตกต่างกันในทุกมิติ ดังนั้นการจะเข้าใจหิ้งครัวเรือนไทยรวมถึงการวางและมุ่งเป้านโยบาย จึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลที่มีความละเอียดสูงและมีความครอบคลุมระบบสินเชื่อส่วนใหญ่ของประเทศ บทความนี้ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของข้อมูลเชิงสถิติจากเครดิตบูโรในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ทั้งในเชิงนโยบายและวิชาการ แต่ข้อมูลนี้ยังมีข้อจำกัดและไม่สามารถใช้ตอบคำถามสำคัญของหิ้งครัวเรือนในหลายประเด็น เพราะไม่ครอบคลุมถึงสินเชื่อสหกรณ์ สินเชื่อกู้ยืมเพื่อการศึกษา และไม่มีข้อมูลรายได้ซึ่งสามารถสะท้อนศักยภาพของผู้กู้แต่ละราย ข้อมูลเหล่านี้แล้วแต่จะมีการเก็บไว้อย่างเป็นระบบอยู่แล้ว หากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญในการที่จะนำข้อมูลส่วนนี้มาศึกษา ก็จะเป็นการยกระดับศักยภาพของข้อมูลสินเชื่อเชิงสถิติชุดนี้ไปได้อย่างมาก

เอกสารอ้างอิง

- Chantararat, S., Lamsam, A., Samphantharak, K. and Tangsawasdirat, B. (2017). Thailand's Household Debt through the Lens of Credit Bureau Data: Debt and Delinquency. PIER Discussion Paper No. 61.
- Consumer Finance Protection Bureau (2015). The Consumer Credit Card Market.
- Fulford S.L. and Schuh S. (2015). Consumer Revolving Credit and Debt over the Life Cycle and Business Cycle. Working Paper No. 15-17. Federal Reserve Bank of Boston.

Topics: Financial system, Development

Tags: Household debt, Credit Bureau data

¹ ข้อมูลของ Bank for International Settlements (BIS) ณ ไตรมาส 3 ของปี 2559

² เช่น ข้อมูลสำรวจเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไทย ไม่ได้ครอบคลุมประชากรผู้มีรายได้สูง

ข้อสงวน : บทความ บทความวิเคราะห์ หรือบทวิจัยนี้ จัดทำขึ้นโดยสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ และบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติจำกัด เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ต่อสาธารณะ ข้อมูลที่ปรากฏในรายงานฉบับนี้จัดทำโดยอาศัยข้อมูลเชิงสถิติของข้อมูลเศรษฐกิจการเงินจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ อย่างไรก็ตามสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ และบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติจำกัดไม่ยืนยันและไม่รับรองถึงความครบถ้วนสมบูรณ์หรือถูกต้องของข้อมูลจึงไม่รับผิดชอบต่อการนำเอาข้อมูล ข้อความ ความเห็น หรือบทสรุปที่กฎในรายงานฉบับนี้ไปใช้ไม่ว่ากรณีใด ๆ สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ และบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติจำกัดมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในทรัพย์สินทางปัญญาของรายงานฉบับนี้ และขอสงวนลิขสิทธิ์ในข้อมูลที่กฎในเอกสารนี้ ห้ามมิให้ผู้ใดใช้ประโยชน์ทำซ้ำตัดแปลงนำออกแสดง ทำให้ปรากฏหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ซึ่งข้อมูลในเอกสารนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนในเชิงพาณิชย์ เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ และบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด เป็นการล่วงหน้า นอกจากนี้ การกล่าว คัด หรืออ้างอิงข้อมูลบางส่วนตามสมควรในรายงานฉบับนี้ ไม่ว่าในบทความ บทความวิเคราะห์ บทวิจัย ในเอกสารหรือการสื่อสารอื่นใด จะต้องกระทำโดยถูกต้องและไม่เป็นการก่อให้เกิดการเข้าใจผิด หรือความเสียหายแก่สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ และบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติจำกัด รวมทั้งต้องรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในข้อมูลของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ และบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติจำกัด และต้องอ้างอิงถึงฉบับที่และวันที่ในเอกสารฉบับนี้ของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ และบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติจำกัด โดยชัดเจน

8 ข้อเท็จจริง ปัญหาการเงินของครัวเรือนไทย

ดร.สรุา ชื่นโชคสันต์
นางสาวภาวนิศร์ ชั่ววัลลี
นายวิริยะ ดำรงค์ศิริ
ธนาคารแห่งประเทศไทย

สรุป 6 ข้อคิดที่น่าสนใจจากบทความ:

ข้อคิดที่ 1:

ออมน้อย + หนี้สูง + หนี้นาน = ครัวเรือนขาดภูมิคุ้มกันและอ่อนไหวต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจมาก
จนเกินไป (too sensitive to economic shocks)

ข้อคิดที่ 2:

เพิ่มอัตราการออม = ลดโอกาสการเป็นหนี้สูงและเป็นหนี้นาน
(ลดการกู้เต็มจำนวน + สามารถผ่อนต่อเดือนได้สูงจึงผ่อนได้หมดในเวลาอันสั้น)

ข้อคิดที่ 3:

เมื่อเป็นหนี้ + ยังไม่ระมัดระวังเรื่องการใช้จ่าย = หนทางไปสู่ปัญหาทางการเงิน
เมื่อเป็นหนี้ + มีความระมัดระวังในการใช้จ่าย = ลดโอกาสที่จะเกิดปัญหาทางการเงิน

ข้อคิดที่ 4:

ชอบซื้อของ online + เล่น social media มากไป = มักนำไปสู่การใช้จ่ายที่มากกว่าปกติ

ข้อคิดที่ 5:

เพิ่มรายได้ + ไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม = ปัญหาทางการเงินยังคงมีอยู่
(มีเยอะ ใช้อยู่ ก็ไม่มีเก็บออม)

ข้อคิดที่ 6:

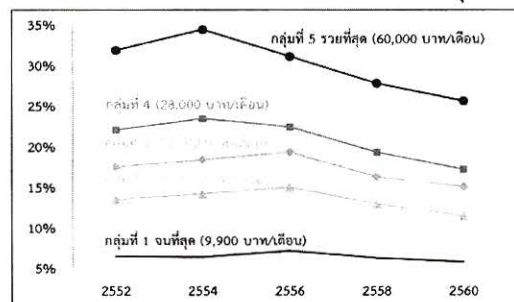
ออมก่อนกู้ = สร้างความพร้อมทางการเงิน = การเป็นหนี้ก็จะเป็นเรื่องที่ไม่น่ากังวลอีกต่อไป

บทนำ

หนี้ครัวเรือนไทยที่อยู่ระดับสูงเป็นประเด็นที่ผู้ดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจได้แสดงความกังวลอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากปัญหาดังกล่าวกระทบต่อความยั่งยืนของการเติบโตทางเศรษฐกิจใน 2 มิติด้วยกัน มิติแรกคือเรื่องการใช้รายได้ในอนาคต (การก่อหนี้) เพื่อมาบริโภคในวันนี้มากจนเกินไป ส่งผลให้เศรษฐกิจเติบโตได้ดีในระยะแรกแต่จะแผ่วลงภายหลังตามภาระหนี้จ่ายที่สูง มิติที่สองคือเรื่องเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจการเงิน โดยหนี้ที่สูงสะท้อนถึงความเปราะบางทางการเงินของครัวเรือน ทำให้ภาคครัวเรือนขาดภูมิคุ้มกันและอยู่ในสถานะที่อ่อนไหวต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจมากจนเกินไป (too sensitive to economic shocks) เช่น ไม่สามารถจ่ายหนี้ได้เมื่อรายได้ไม่เป็นไปตามคาด หรือเมื่อรายได้จากการทำงานล่วงเวลา (OT) ลดลง เป็นต้น อาการขาดภูมิคุ้มกันดังกล่าวสุ่มเสี่ยงที่เศรษฐกิจจะเผชิญกับปัญหาการผิดนัดชำระหนี้ในวงกว้าง (massive default) ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจชะลอตัวรุนแรงหรือในบางกรณีอาจพัฒนาลุกลามไปสู่วิกฤตทางเศรษฐกิจได้ในที่สุด จะเห็นได้ว่าการก่อหนี้ที่มากจนเกินไปจะมีข้อเสียมากกว่าข้อดีที่ได้จากการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสินเชื่อ (access to credit) จุดสมดุลของการก่อหนี้ที่ดีคือ ระดับหนี้ต้องไม่สร้างปัญหาการผิดนัดชำระหนี้ (NPL) ทั้งในวันนี้และในอนาคตหรือกล่าวอีกนัยคือ หากครัวเรือนไทยมีฐานะทางการเงินที่เข้มแข็ง เช่น มีการเก็บออมอย่างเหมาะสมหรือมีการวางแผนทางการเงินที่ดี การก่อหนี้ก็จะไม่สร้างปัญหาต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และประโยชน์จากการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อที่มากขึ้นก็จะได้รับอย่างเต็มประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม งานศึกษาเกี่ยวกับหนี้ครัวเรือนไทยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่ว่าครัวเรือนไทย “เป็นหนี้สูง เป็นหนี้กันเร็ว และเป็นหนี้ยาวนานตลอดช่วงชีวิต¹” นอกจากนี้ ข้อมูลจากแบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (Socio-Economic Survey: SES) ยังชี้ว่าครัวเรือนไทยมีอัตราการออมลดลงในทุกกลุ่มรายได้ในช่วง 8 ปีที่ผ่านมา (ภาพที่ 1) การออมน้อย การมีหนี้สูง และการเป็นหนี้ยาวนานเป็นผลลัพธ์ที่มีความเชื่อมโยงกัน เพราะการออมน้อยทำให้ครัวเรือนเวลาจะจำเป็นต้องกู้แบบเต็มมูลค่า (เป็นหนี้สูง) และเมื่อมีหนี้สูง ผู้กู้จะเลือกผ่อนในระยะเวลานาน (เป็นหนี้ยาวนาน) เพื่อกดไม่ให้ภาระผ่อนต่อเดือนสูงเกินไป (เพราะเงินเหลือต่อเดือนที่จะผ่อนมีน้อย) ทั้งหมดนี้เป็นเพราะเงินออมที่เก็บสะสม (stock of savings) และ/หรือเงินเหลือต่อเดือน (flow of savings) ของครัวเรือนนั้นมีน้อยเกินไป (ภาพที่ 2) การผลักดันนโยบายด้านการออมของครัวเรือนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการแก้ปัญหานี้ครัวเรือน

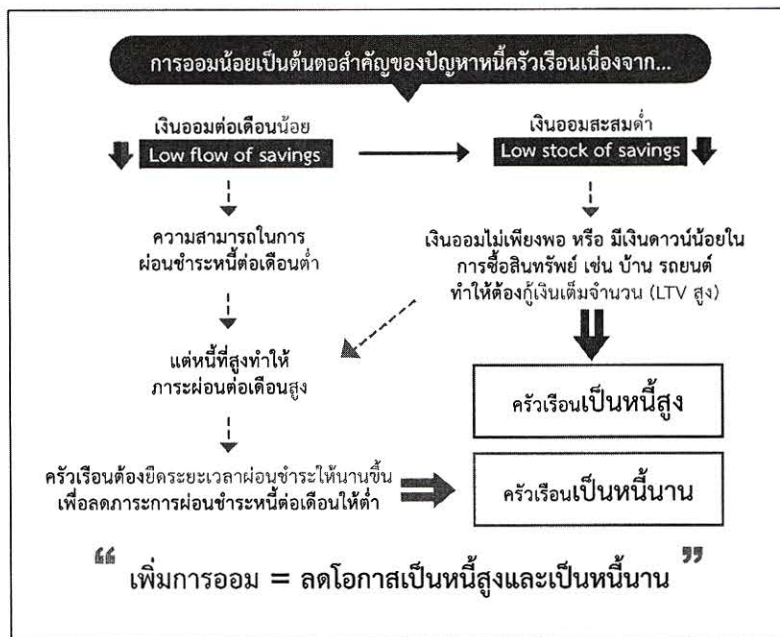
ภาพที่ 1: สัดส่วนการออมต่อรายได้ของครัวเรือนไทยแยกตามกลุ่มรายได้

ที่มา: แบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
หมายเหตุ ( ) คือ รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน ปี 2560

¹ ไสวรัศมี จันทรัตน์ และคณะ (2560) “มุมมองใหม่หนี้ครัวเรือนไทยผ่าน Big Data ของเครดิตบูโร” aBRIDGEd No.10/2017 สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์

ภาพที่ 2: ความเชื่อมโยงระหว่างการออมน้อย การเป็นหนี้สูงและการเป็นหนี้นาน

บทความนี้ พยายามจะต่อยอดงานศึกษาเดิมเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายของครัวเรือน² เพื่อทำความเข้าใจให้มากขึ้นถึงสาเหตุของการมีหนี้ การที่ครัวเรือนมีปัญหาทางการเงิน³ และสาเหตุที่ทำให้ครัวเรือนไทยมีอัตราการออมลดลง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อภาคครัวเรือนในการตระหนักรู้ และต่อหน่วยงานภาครัฐในการผลักดันนโยบายเพื่อให้ภาคครัวเรือนมีวินัยทางการเงินมากขึ้น

ข้อมูลและนิยามสำคัญที่ใช้ในบทความนี้

ข้อมูลที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมการออมและการใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งหมดในบทความนี้มาจากแบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (Socio-Economic Survey: SES) ที่สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยใช้ข้อมูลตั้งแต่ปี 2552 – 2560⁴ ซึ่งสำรวจประมาณปีละ 40,000 – 50,000 ครัวเรือนทั่วประเทศ งานศึกษานี้ได้สร้างตัวแปรต่างๆ สำหรับการวิเคราะห์พฤติกรรมของครัวเรือนและมีการใช้คำศัพท์เฉพาะ จึงขออธิบายคำนิยามและวิธีการคำนวณที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ครัวเรือนที่มีปัญหา (ทางการเงิน) คือ ครัวเรือนที่มีรายรับต่อเดือนน้อยกว่ารายจ่ายต่อเดือน โดยรายจ่ายต่อเดือนสำหรับกลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้จะนับรวมภาระหนี้ที่ต้องจ่ายต่อเดือนด้วย
2. การคำนวณอายุเฉลี่ยของครัวเรือน จะคำนวณโดยให้น้ำหนักอายุตามสัดส่วนรายได้ของสมาชิกในครัวเรือน (weighted average age by income) กล่าวคือ หากแหล่งรายได้หลักของครัวเรือนมาจากสมาชิกอายุน้อย

² สรา ชื่นโชคสันต์ และคณะ (2562) “หนี้ครัวเรือนไทย: ข้อเท็จจริงที่ได้จาก BOT-Nielsen Household Financial Survey” FAQ Issue 143 ธนาคารแห่งประเทศไทย

³ ปัญหาหนี้สินไม่ได้มีสาเหตุมาจากพฤติกรรมของผู้กู้เพียงอย่างเดียว แต่ยังเกิดจากพฤติกรรมของผู้ปล่อยกู้ด้วย เช่น สถาบันการเงินอาจแข่งขันกันปล่อยสินเชื่อจนเกินควร ส่งผลให้ครัวเรือนเป็นหนี้กันง่ายและอยู่ในระดับสูง โดยบทความนี้จะเน้นศึกษาเฉพาะพฤติกรรมของผู้กู้ (ครัวเรือน) เท่านั้น

⁴ สำนักงานสถิติแห่งชาติทำการสำรวจรายจ่ายของครัวเรือนทุกปี ขณะที่ข้อมูลด้านรายได้และมูลค่าหนี้สินจะสำรวจปีเว้นปี กล่าวคือ สำรวจเฉพาะปี พ.ศ. ที่เป็นเลขคู่เท่านั้น สำหรับข้อมูลรายได้อัน พ.ศ. เลขคี่นั้น ผู้เขียนได้ทำการประมาณการด้วยวิธีทางเศรษฐมิติ โดยให้รายได้อิงกับคุณลักษณะต่างๆ ของครัวเรือน อาทิ รายจ่าย อาชีพ และทำเลที่อยู่อาศัย เป็นต้น

อายุเฉลี่ยของครัวเรือนนั้นๆ ก็จะต่ำ ขณะที่ครัวเรือนที่มีอายุเฉลี่ยสูงจะมีแหล่งรายได้หลักมาจากสมาชิกที่มีอายุมาก

3. สัดส่วนรายได้มั่นคง (stable income ratio) คำนวณโดยการหารรายได้ที่มั่นคงด้วยรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน ทั้งนี้ รายได้ที่มั่นคงถูกนิยามตามความถี่ของรายรับ เช่น รายได้ของสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับเงินเป็นรายเดือนจะถูกรับเป็นรายได้ที่มั่นคง ส่วนสมาชิกในครัวเรือนที่รับรายได้ในความถี่อื่น เช่น รายวัน รายสัปดาห์ รายชิ้นงาน หรือตามฤดูกาลจะถูกรับเป็นรายได้ที่ไม่มั่นคง โดยรายได้ของผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวที่ไม่ได้รับเงินเดือนจะถือเป็นรายได้ที่ไม่มั่นคง

4. ประเภทของรายจ่าย แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) รายจ่ายจำเป็น (2) รายจ่ายฉุกเฉิน (3) รายจ่ายไม่จำเป็น และ (4) รายจ่ายภาระหนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- รายจ่ายจำเป็นประกอบด้วยรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยสี่ เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าเสื้อผ้า ค่าอาหาร ค่าเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาลพื้นฐาน นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายจำเป็นยังนับรวมค่าใช้จ่ายอีก 2 หมวด คือ หมวดค่าเดินทางและหมวดเพื่อการศึกษา
- รายจ่ายฉุกเฉินประกอบด้วยค่ารักษาพยาบาลฉุกเฉิน อาทิ ค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยใน
- รายจ่ายไม่จำเป็นประกอบด้วยรายจ่ายอื่นๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึงใน 2 ข้อแรกแต่ยังไม่รวมภาระหนี้ อาทิ ค่าใช้จ่ายในหมวดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยาสูบ เครื่องสำอาง ของใช้ส่วนบุคคลที่ไม่จำเป็น การเดินทางในโอกาสพิเศษและการท่องเที่ยว การสื่อสาร และการบันเทิง เป็นต้น
- รายจ่ายภาระหนี้ประกอบด้วยค่างวดหรือค่าผ่อนต่อเดือน ซึ่งนับรวมทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย

หากไม่นับรวมรายจ่ายภาระหนี้ ข้อมูล SES ระหว่างในปี 2552 - 2560 จะให้ค่าเฉลี่ยของสัดส่วนรายจ่ายจำเป็นสูงถึงร้อยละ 75 ซึ่งน่าจะสูงกว่าความเป็นจริง เนื่องจากค่าใช้จ่ายหลายหมวดในรายจ่ายจำเป็นมีส่วนที่ทับซ้อนกับรายจ่ายไม่จำเป็นด้วยแต่ไม่สามารถแยกออกได้ เช่น ค่าอาหาร ซึ่งนับรวมค่าอาหารจากภัตตาคารแพงๆ หรือค่าเสื้อผ้าที่นับรวมสินค้าแบรนด์เนมเข้าไปด้วย เป็นต้น ส่วนรายจ่ายฉุกเฉินถือเป็นส่วนน้อย โดยคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 1.1 ของรายจ่ายทั้งหมดเท่านั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะประมาณครึ่งหนึ่งของครัวเรือนไม่มีรายจ่ายประเภทดังกล่าว

8 ข้อเท็จจริงที่ได้จากผลการศึกษาปัญหาทางการเงินของครัวเรือน

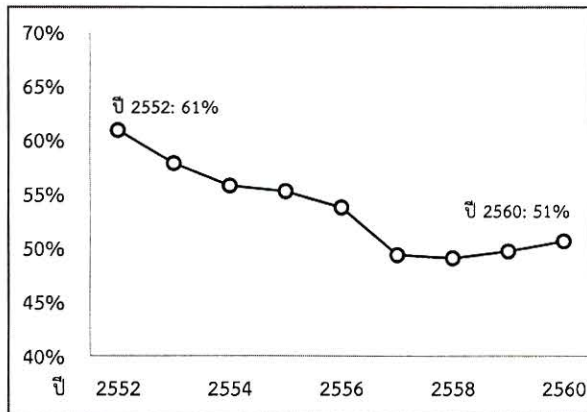
เพื่อทำความเข้าใจต่อข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่าย การออม และปัญหาการเงินของครัวเรือนให้ดียิ่งขึ้น งานศึกษานี้จะใช้ทั้งวิธีการประมวลผลจากข้อมูล SES โดยตรง ประกอบกับการประมวลผลด้วยการคุมปัจจัยต่างๆ ให้คงที่ด้วยวิธีทางเศรษฐมิติ (econometric model) ซึ่งผลของการศึกษาสามารถสรุปได้เป็น 8 ข้อเท็จจริงดังนี้

ข้อเท็จจริงที่ 1 : ความเปราะบางของครัวเรือนกระจุกตัวมากขึ้นในครัวเรือนที่มีหนี้ ขณะที่ครัวเรือนที่ไม่มีหนี้มีความเปราะบางลดลงต่อเนื่อง

ข้อมูล SES ชี้ว่า สัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 61 ในปี 2552 มาอยู่ที่ร้อยละ 51 ในปี 2560 (ภาพที่ 3) แต่ระดับหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือน (ที่มีหนี้) กลับเพิ่มสูงขึ้นเกือบ 2 เท่าในช่วงเวลาดังกล่าว (ภาพที่ 4) สะท้อนว่าหนี้ที่สูงกระจุกตัวอยู่กับครัวเรือนหรือผู้กู้รายเดิม ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ

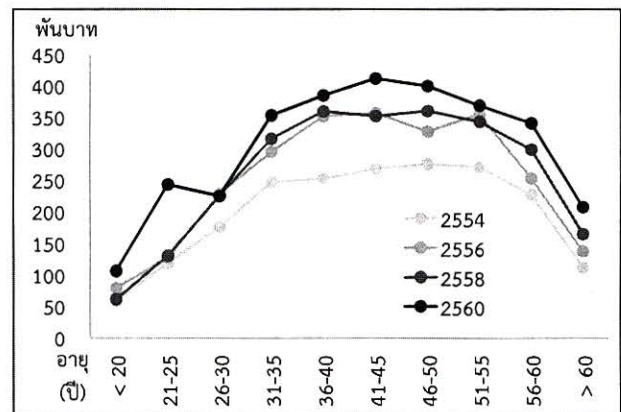
สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์⁵ ที่พบว่า “การขยายตัวของหนี้ครัวเรือนไทยในรอบ 9 ปีที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ยังกระจุกตัวอยู่กับผู้กู้รายเดิม และมีสัดส่วนเพียง 1 ใน 5 ที่มาจากการขยายตัวของผู้กู้รายใหม่” ส่งผลให้ความเปราะบางกระจุกตัวมากขึ้นในครัวเรือนที่มีหนี้ โดยสัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหาารายรับไม่พอรายจ่ายโน้มสูงขึ้นต่อเนื่องมาอยู่ที่ประมาณร้อยละ 60 ขณะที่สัดส่วนดังกล่าวของครัวเรือนที่ไม่มีหนี้โน้มลดลง⁶ (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 3: สัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้

ที่มา: จำนวนจากแบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

ภาพที่ 4: มูลค่าหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามกลุ่มอายุ

ที่มา: จำนวนจากแบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

ข้อเท็จจริงที่ 2 : ภาระหนี้และรายจ่ายไม่จำเป็นคือปัญหาหลักที่ทำให้ครัวเรือนไทยมีรายรับไม่พอรายจ่าย

คำถามที่สำคัญเกี่ยวกับการเป็นหนี้คือ ปัญหาารายรับไม่พอรายจ่ายจนทำให้ครัวเรือนต้องก่อหนี้มีความรุนแรงขนาดไหน? ข้อมูลจาก SES ที่แบ่งรายจ่ายตามประเภทต่างๆ ชี้ว่า มีครัวเรือนประมาณกว่าร้อยละ 10 (เส้นสีเขียวในภาพที่ 6) ซึ่งถือเป็นส่วนน้อยที่มีรายรับไม่พอรายจ่ายจำเป็น⁷ แต่เมื่อนับรวมรายจ่ายไม่จำเป็นเข้าไปด้วย จะทำให้สัดส่วนครัวเรือนที่มีปัญหาารายรับไม่พอรายจ่ายเพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ประมาณร้อยละ 30⁸ (เส้นสีส้มในภาพที่ 6) และหากเพิ่มภาระหนี้เข้าไปในรายจ่ายด้วยก็จะทำให้สัดส่วนดังกล่าวสำหรับครัวเรือนที่มีหนี้ปรับสูงขึ้นถึงร้อยละ 60 (เส้นสีน้ำเงินในภาพที่ 6) นอกจากนี้ มีข้อสังเกตว่าหากนับเฉพาะรายจ่ายจำเป็น สัดส่วนครัวเรือนที่มีปัญหาทางการเงินแทบจะไม่ต่างกันระหว่างกลุ่มที่มีหนี้และไม่มีหนี้ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างระหว่างทั้ง 2 กลุ่มจะเริ่มมีมากขึ้นหากนับรวมรายจ่ายไม่จำเป็น⁹ และยังเพิ่มมากขึ้นอีกเมื่อนับรวมรายจ่ายด้านภาระหนี้ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการปลดภาระหนี้ โดยหากทำได้สำเร็จจะทำให้สัดส่วนครัวเรือนไทยที่มีปัญหาทางการเงินลดลงอย่างมาก

⁵ โสมรัตน์ และคณะ (2562) “เข้าใจพลวัตหนี้ครัวเรือนไทยผ่าน Big data ของเครดิตบูโร” aBRIDGEd No.2/2019 สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์

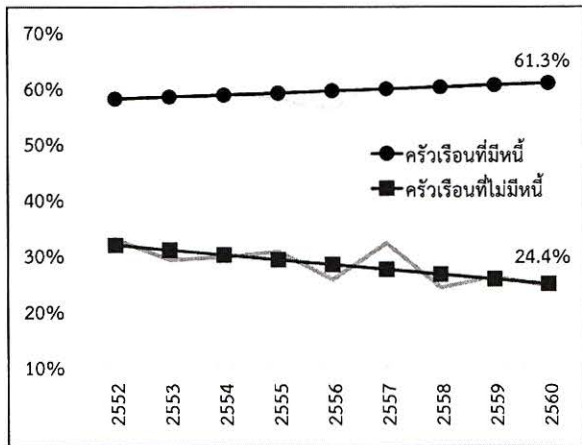
⁶ เนื่องจากข้อมูล SES อยู่ในเป็นรูปแบบของการสำรวจ (survey) จึงมีความเป็นไปได้ที่ครัวเรือนอาจแจ้งข้อมูลด้านรายได้คาดเคลื่อนและต่ำกว่าความเป็นจริง ทำให้สัดส่วนครัวเรือนที่มีรายรับไม่พอรายจ่ายอาจจะสูงเกินไป

⁷ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าครัวเรือนที่มีรายรับไม่พอรายจ่ายจำเป็นส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน

⁸ เมื่อนับรวมรายจ่ายฉุกเฉินด้วยจะทำให้สัดส่วนครัวเรือนที่มีรายรับไม่พอรายจ่าย (รายจ่ายจำเป็น รายจ่ายไม่จำเป็น และรายจ่ายฉุกเฉิน) เพิ่มขึ้นอีกประมาณร้อยละ 1.1 ซึ่งน้อยมากจึงไม่ได้แสดงไว้ในรูปภาพ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะจำนวนครัวเรือนที่เผชิญกับรายจ่ายฉุกเฉินนั้นมีน้อย

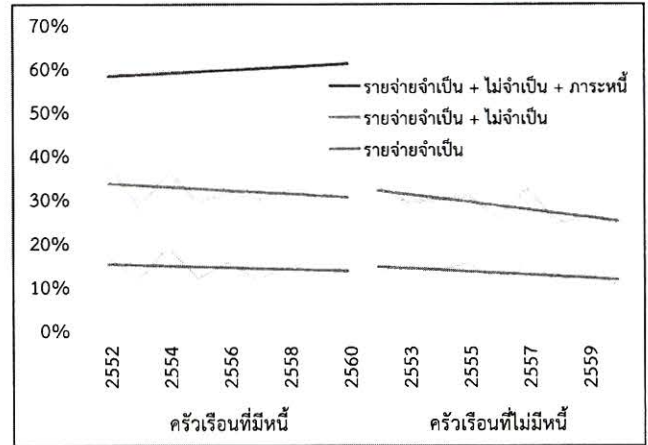
⁹ สัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหาเมื่อนับรวมรายจ่ายไม่จำเป็นจะอยู่ที่ประมาณร้อยละ 32 ขณะที่ตัวเลขดังกล่าวสำหรับครัวเรือนที่ไม่มีหนี้จะอยู่ที่ร้อยละ 24

ภาพที่ 5: สัดส่วนครัวเรือนที่มีปัญหารายรับไม่พอรายจ่าย

ที่มา: คำนวณจากแบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

ภาพที่ 6: สัดส่วนครัวเรือนที่มีปัญหารายรับไม่พอรายจ่าย จำแนกตามปัจจัยด้านรายจ่าย

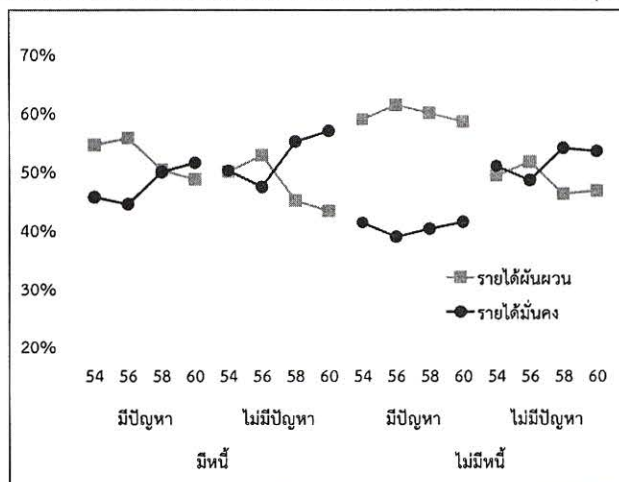

ที่มา: คำนวณจากแบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

ข้อเท็จจริงที่ 3 : รายได้ที่ผันผวนไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ทำให้ครัวเรือนก่อหนี้สิน แต่เป็นรายได้ที่มั่นคงที่ทำให้เข้าถึงบริการทางการเงิน (ก่อหนี้) ได้ดีขึ้น

หนึ่งในเหตุผลที่ทำให้ครัวเรือนอาจต้องก่อหนี้คือ การที่ครัวเรือนมีรายได้ผันผวนจนไม่สามารถประเมินรายได้ในอนาคตได้ดีเท่าที่ควร และอาจสร้างปัญหาในการบริหารเงินจนนำไปสู่การก่อหนี้ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจาก SES ชี้ว่า ครัวเรือนไทยมีสัดส่วนรายได้ที่มั่นคงเพิ่มขึ้นต่อเนื่องในทุกกลุ่ม (ภาพที่ 7) ทั้งกลุ่มที่มีหนี้และไม่มีหนี้ หรือกลุ่มที่มีปัญหาและไม่มีปัญหาทางการเงิน สะท้อนถึงข้อเท็จจริงที่ว่า ครัวเรือนไทยไม่ได้มีปัญหาด้านรายได้ที่ผันผวนเหมือนในอดีต ส่วนหนึ่งเป็นเพราะราคาสินค้าเกษตรที่ตกต่ำในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ส่งผลให้แรงงานเคลื่อนย้ายจากภาคเกษตรไปสู่การเป็นลูกจ้างในภาคบริการมากขึ้น โดยเฉพาะภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยว นอกจากนี้ การที่ภาคครัวเรือนมีแหล่งรายรับที่มั่นคงมากขึ้นส่งผลให้สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้ดีขึ้น เนื่องจากสถาบันการเงินมักจะให้เครดิตกับผู้ที่มีรายได้นิ่งมากกว่า ดังนั้นถือได้ว่า การเพิ่มขึ้นของรายได้ที่มั่นคงเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการก่อหนี้สิน

ภาพที่ 7: สัดส่วนรายรับของครัวเรือนจำแนกตามประเภทรายรับและกลุ่มครัวเรือน

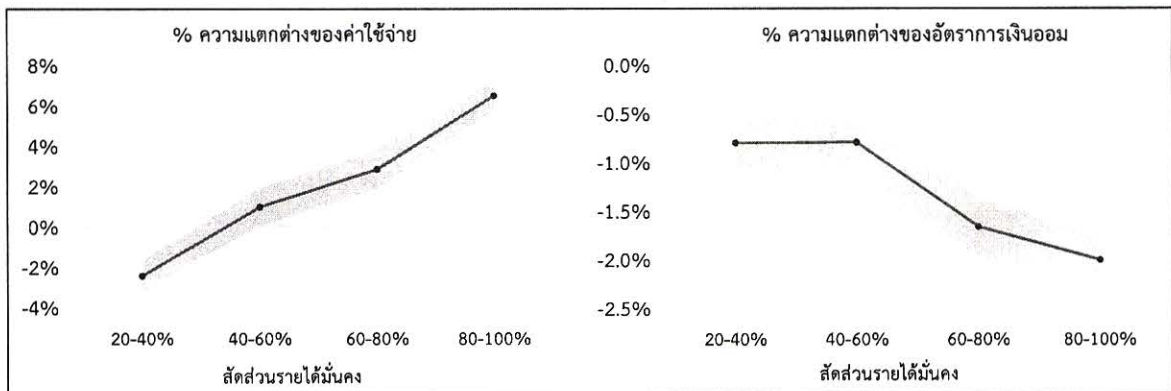

ที่มา: คำนวณจากแบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

ข้อเท็จจริงที่ 4 : ยิ่งครัวเรือนมีสัดส่วนรายได้มั่นคงสูงขึ้น ก็จะมีการใช้จ่ายมากขึ้น ขณะที่อัตราการออมจะลดลง สะท้อนถึงการขาดความระมัดระวังในการใช้จ่าย

การศึกษานี้พบว่า หลังจากคุณลักษณะและปัจจัยต่างๆ ของครัวเรือนให้คงที่¹⁰ ครัวเรือนที่มีสัดส่วนรายได้มั่นคงสูงๆ จะมีค่าใช้จ่ายรวม (ไม่รวมภาระหนี้) สูงขึ้นตามไปด้วย และมีอัตราการออมที่ลดลงเมื่อเทียบกับครัวเรือนที่มีรายได้ผันผวน ผลลัพธ์ดังกล่าวอาจชี้ให้เห็นถึงความชะล่าใจของครัวเรือนที่มีรายได้มั่นคงสูง จึงมีความระมัดระวังในการใช้จ่ายน้อยกว่าครัวเรือนที่มีรายได้ผันผวน โดยเมื่อเทียบกับครัวเรือนที่มีสัดส่วนรายได้มั่นคงต่ำกว่าร้อยละ 20 แล้ว ครัวเรือนที่มีสัดส่วนรายได้มั่นคงสูงเกินกว่าร้อยละ 80 จะมีรายจ่ายสูงกว่าประมาณร้อยละ 6.5 ต่อเดือน ขณะที่อัตราการออมจะต่ำกว่าประมาณร้อยละ 2.0¹¹ ต่อเดือนอย่างมีนัยทางสถิติ (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8: % ความแตกต่างของค่าใช้จ่ายและเงินออมของครัวเรือนกลุ่มต่างๆ เทียบกับกลุ่มที่มีสัดส่วนรายได้มั่นคงที่ 0-20%

ที่มา: คำนวณจากแบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
หมายเหตุ: ผลลัพธ์จากแบบจำลองทางเศรษฐมิติหลังจากควบคุมปัจจัยหลายๆ อย่างให้คงที่ อาทิ รายได้ จำนวนครัวเรือน อาชีพ และทำเลที่อยู่อาศัย โดยช่วงของแถบสีแสดงระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95

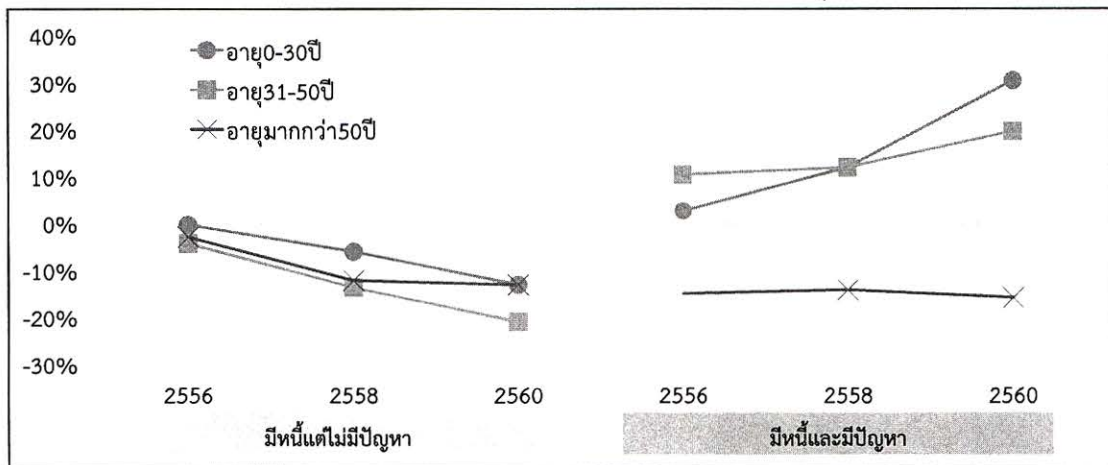
ข้อเท็จจริงที่ 5 : ครัวเรือนรุ่นหลังๆ (Gen Y) มีการใช้จ่ายมากกว่ารุ่นก่อนๆ ค่อนข้างมาก

จากข้อเท็จจริงที่ 2 ซึ่งพบว่าครัวเรือนที่มีหนี้กว่าร้อยละ 60 อาจประสบปัญหาหารายรับไม่พอรายจ่าย กลุ่มดังกล่าวมีพฤติกรรมการใช้จ่ายที่แตกต่างจากครัวเรือนที่มีหนี้แต่ไม่มีปัญหาทางการเงินอย่างชัดเจน โดยการศึกษานี้ได้ตั้งคำถามว่า หากคุณลักษณะและปัจจัยต่างๆ ของครัวเรือน เช่น รายได้ อาชีพและทำเลที่อยู่อาศัยให้คงที่แล้ว การใช้จ่ายของครัวเรือนในช่วงปีหลังๆ คือ ปี 2556 - 2560 จะแตกต่างกับปี 2554 หรือไม่ และแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งพบว่า การใช้จ่ายของครัวเรือนที่มีปัญหาทางการเงินเพิ่มสูงขึ้นกว่าในอดีตค่อนข้างมาก โดยเฉพาะกลุ่มครัวเรือนที่มีอายุเฉลี่ย 0 - 30 ปี หรือกลุ่ม Gen Y ที่เห็นการใช้จ่ายเร่งขึ้นสูงในปี 2560 โดยเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 30 เทียบกับปี 2554 ขณะที่กลุ่มครัวเรือนที่มีอายุเฉลี่ย 31 - 50 ปีก็มีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเช่นกัน แต่เพิ่มขึ้นในอัตราที่น้อยกว่า ในทางกลับกัน กลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้แต่ไม่มีปัญหาทางการเงินจะมีการใช้จ่ายลดลงต่อเนื่องเมื่อเทียบกับปีก่อนๆ (ภาพที่ 9) ผลลัพธ์ที่แตกต่างกันนี้อาจเป็นข้อบ่งชี้ได้ว่า ครัวเรือนที่มีหนี้แต่ไม่ระมัดระวังการใช้จ่ายมักจะประสบปัญหาทางการเงิน ขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้และมีวินัยในการใช้จ่ายก็จะไม่มีปัญหาทางการเงิน

¹⁰ ปัจจัยที่คุมให้คงที่ประกอบด้วย รายได้ อาชีพ ทำเลที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนเด็กและจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน

¹¹ ตัวเลขร้อยละ 2.0 ต่อเดือนเป็นตัวเลขเฉลี่ยรวมจากทุกกลุ่มครัวเรือน ตัวเลขดังกล่าวจะอยู่ที่ร้อยละ 4.5 ต่อเดือน (ออมน้อยลง) สำหรับครัวเรือนที่มีหนี้และจะใกล้เคียงร้อยละ 0.0 สำหรับครัวเรือนที่ไม่มีหนี้

ภาพที่ 9: % ความแตกต่างของค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือนจำแนกตามอายุเปรียบเทียบกับปี 2554

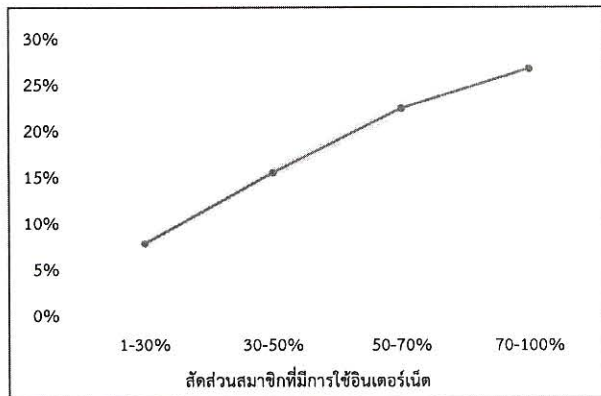
ที่มา: คำนวณจากแบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน
หมายเหตุ: ผลลัพธ์จากแบบจำลองทางเศรษฐมิติหลังจากคุมปัจจัยหลายๆ อย่างให้คงที่ อาทิ รายได้ จำนวนครัวเรือน อาชีพ และทำเลที่อยู่อาศัย

ข้อเท็จจริงที่ 6 : เทคโนโลยีทำให้ครัวเรือนขาดความระมัดระวังในการใช้จ่าย

เทคโนโลยีโดยเฉพาะโลก online นอกจากจะสร้างประโยชน์และความสะดวกสบายในการเข้าถึงข้อมูลให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ยังทำให้ผู้ประกอบการสามารถนำเสนอโฆษณาที่เข้าถึงความสนใจเฉพาะบุคคลของผู้บริโภคได้มากขึ้น นอกจากนี้ การเข้ามาของ social media ช่วยส่งเสริมความเป็นสัตว์สังคมของมนุษย์ ซึ่งกระตุ้นให้เกิดความอยากรวด อยากรู้ อยากรู้อวด อยากรู้อวด ตามกลุ่มเพื่อนๆ มากขึ้น สำหรับการศึกษานี้พบว่า หลังจากที่คุ่มลักษณะและปัจจัยต่างๆ ของครัวเรือนให้คงที่แล้ว การใช้ internet มีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายอย่างมีนัยสำคัญ โดยค่าใช้จ่ายจะเพิ่มสูงขึ้นตามสัดส่วนของสมาชิกในครัวเรือนที่มีการใช้ internet โดยครัวเรือนที่มีสัดส่วนการใช้ internet สูงๆ จะมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 27 เทียบกับครัวเรือนที่ไม่ได้ใช้ internet (ภาพที่ 10) นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าแม้จะคุมปัจจัยหลายๆ อย่างให้คงที่แล้ว ครัวเรือนที่ซื้อของผ่าน online shopping จะมีการใช้จ่ายมากกว่าครัวเรือนที่ซื้อของในช่องทาง offline โดยเฉพาะในหมวดเสื้อผ้าและของใช้ส่วนบุคคลที่เห็นการใช้จ่ายสูงกว่าถึงร้อยละ 39 (ภาพที่ 11) ข้อเท็จจริงนี้มีความสัมพันธ์กับข้อเท็จจริงในข้อที่ 5 ที่ชี้ว่า Gen Y มีแนวโน้มขาดความระมัดระวังในการใช้จ่ายมากกว่า ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะคนรุ่นหลังเข้าถึงเทคโนโลยีได้มากกว่าและเข้าถึงเร็วกว่าคนรุ่นก่อนๆ

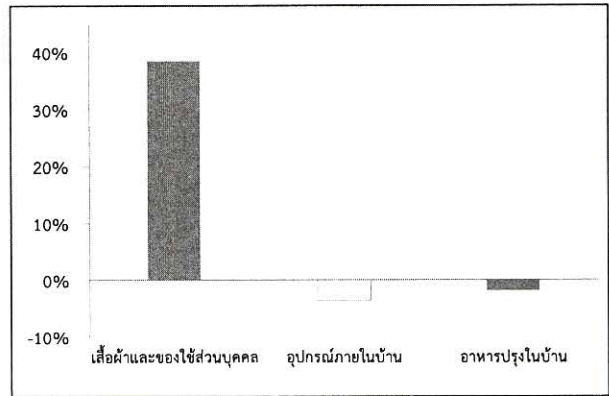
มองไปข้างหน้า เทคโนโลยีต่างๆ ที่สร้างความสะดวกสบายในการใช้จ่ายและการก่อหนี้ รวมถึงการเข้ามาของฟินเทค (Financial Technology) จะยิ่งทำให้ปัญหาการขาดวินัยทางการเงินและการก่อหนี้ของคนรุ่นหลังๆ มีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าปัญหานี้ครัวเรือนส่วนหนึ่งเป็นการต่อสู้กับเทคโนโลยีที่ทำให้ครัวเรือนขาดวินัยทางการเงิน จึงจำเป็นต้องเร่งสร้างความตระหนักรู้และสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อให้ภาคครัวเรือนใช้เทคโนโลยีได้อย่างเท่าทันและเหมาะสม

ภาพที่ 10: % ความแตกต่างของค่าใช้จ่ายของ
ครัวเรือนที่ใช้อินเทอร์เน็ตเทียบกับครัวเรือนที่ไม่ใช้อินเทอร์เน็ต

ที่มา: จำนวนจากแบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
หมายเหตุ: ผลลัพธ์จากแบบจำลองทางเศรษฐมิติหลังจากคุมปัจจัยหลายๆ อย่างให้คงที่ อาทิ รายได้ จำนวนครัวเรือน อาชีพ และทำเลที่อยู่อาศัย โดยช่วงของแถบสีแสดงระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95

ภาพที่ 11: % ความแตกต่างของค่าใช้จ่ายรายประเภทของ
ครัวเรือนที่ซื้อของ Online เทียบกับครัวเรือนที่ซื้อของ offline

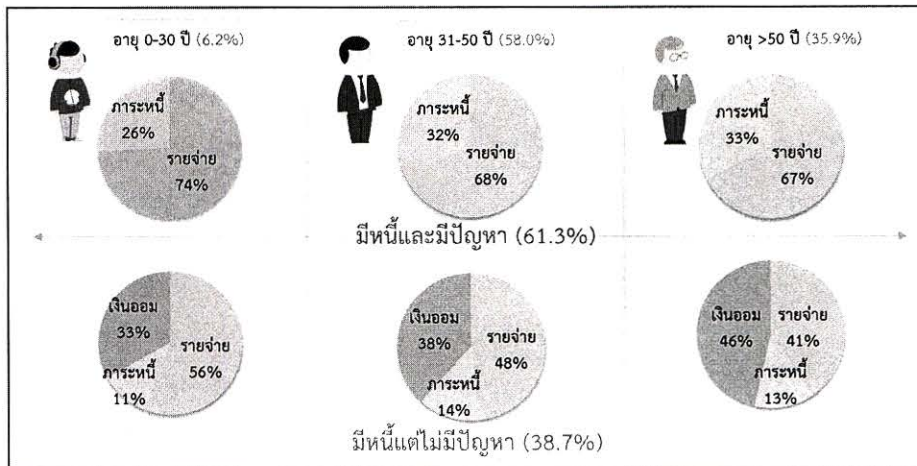
ที่มา: จำนวนจากแบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ
หมายเหตุ: ผลลัพธ์จากแบบจำลองทางเศรษฐมิติหลังจากคุมปัจจัยหลายๆ อย่างให้คงที่ อาทิ รายได้ จำนวนครัวเรือน อาชีพ และทำเลที่อยู่อาศัย โดยค่าใช้จ่ายอุปกรณ์ภายในบ้านไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเท็จจริงที่ 7 : การเพิ่มรายได้เพื่อแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนจะขาดประสิทธิผลหากครัวเรือนไม่ปรับพฤติกรรมค่าใช้จ่าย

อีกหนึ่งคำถามที่สำคัญคือ การเพิ่มรายได้จะทำให้ครัวเรือนมีสภาพคล่องมากขึ้นและสามารถแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนได้หรือไม่ การศึกษาชิ้นนี้ได้ทำการทดสอบว่า หากครัวเรือนที่มีหนี้มีรายได้เพิ่มขึ้น 1 บาท ครัวเรือนจะนำไปใช้จ่ายเท่าไรอย่างไร (ตามหลักคิดของ marginal propensity to consume) โดยแบ่งการใช้จ่ายออกเป็น 3 แบบด้วยกันคือ 1) นำไปจ่ายภาระหนี้ 2) นำไปใช้จ่าย และ 3) นำไปเก็บออม ทั้งนี้หากครัวเรือนนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นไปชำระหนี้ เช่น นำเงินมาชำระหนี้บัตรเครดิตและลดการพึ่งพาการจ่ายขั้นต่ำที่ทำให้เงินต้นลดได้ช้า ครัวเรือนก็จะมีโอกาสสูงที่จะสามารถปลดหนี้ได้ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่าหลังจากที่ได้คุมปัจจัยต่างๆ ให้คงที่¹² ครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหาทางการเงินจะนำรายได้ส่วนใหญ่ไปใช้จ่าย โดยเฉพาะ Gen Y ที่จะนำเงินไปใช้จ่ายถึงประมาณ 3 ใน 4 และนำไปจ่ายภาระหนี้ในส่วนที่เหลือ ขณะเดียวกันครัวเรือนที่มีหนี้แต่ไม่มีปัญหาทางการเงินจะแบ่งเงินส่วนหนึ่งเก็บออมไว้อย่างน้อย 1 ใน 3 ของเงินที่เพิ่มขึ้น (ภาพที่ 12) จะเห็นได้ว่า เป็นเรื่องสำคัญมากที่การเพิ่มรายได้ต้องมาพร้อมกับการเปลี่ยนพฤติกรรมค่าใช้จ่าย ไม่เช่นนั้นครัวเรือนก็จะมีปัญหาทางการเงินและไม่มีเงินเก็บออมอย่างเหมาะสม เพราะพฤติกรรมเดิมๆ ย่อมนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เหมือนเดิม อีกทั้งการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนด้วยมาตรการต่างๆ จะขาดประสิทธิผลหากภาคครัวเรือนไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

¹² การศึกษาในส่วนนี้ออกมาจากจะคุมปัจจัยที่เขียนไว้ใน footnote 10 แล้วยังคงปัจจัยด้านมูลค่าหนี้สินของครัวเรือนเพิ่มเข้าไปด้วย

ภาพที่ 12: Marginal Propensity to Consume จำแนกตามอายุเฉลี่ยครัวเรือน

ที่มา: คำนวณจากแบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

หมายเหตุ: 1. คำนวณค่า marginal propensity to consume จากการทำ regression ตามหมวดรายจ่ายต่างๆ

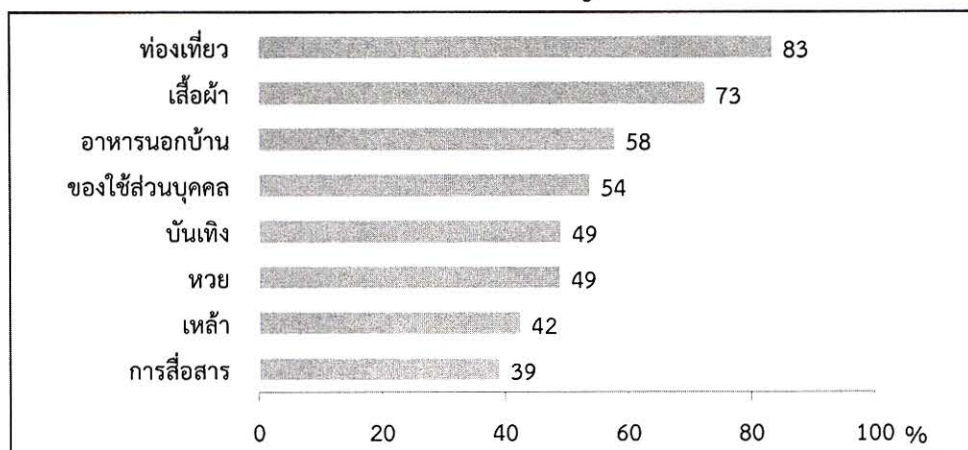
2. ตัวเลขในวงเล็บคือสัดส่วนครัวเรือนต่อครัวเรือนที่มีหนี้ทั้งหมด

ข้อเท็จจริงที่ 8: ครัวเรือนไทยมีศักยภาพในการปรับตัวเพื่อให้สามารถหลุดพ้นจากการเป็นหนี้ได้ หากปรับพฤติกรรมการใช้จ่าย

ข้อเท็จจริงที่ 2 และ 3 ของงานศึกษานี้ชี้ว่า ครัวเรือนไทยจำนวนมากมีศักยภาพในการปรับตัว และสามารถสร้างฐานะทางการเงินที่ดีขึ้นได้ หากครัวเรือนปรับพฤติกรรมค่าใช้จ่ายและมีการวางแผนทางการเงินที่ดี เนื่องจาก (1) ครัวเรือนทุกกลุ่มมีสัดส่วนรายได้ที่มั่นคงเพิ่มขึ้น ซึ่งควรส่งผลดีต่อการคาดการณ์รายได้ต่อเดือนและการบริหารการเงินภายในครัวเรือน (2) ปัจจัยที่ทำให้ครัวเรือนมีรายรับไม่พอรายจ่าย ส่วนหนึ่งมาจากรายจ่ายไม่จำเป็น และส่วนใหญ่มาจากภาระหนี้ที่สูง ซึ่งหากครัวเรือนปรับลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นและนำเงินที่เหลือไปชำระหนี้ (ลดภาระหนี้) เพื่อลดเงินต้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ก็จะสามารถสร้างฐานะทางการเงินที่ดีขึ้นได้ กระบวนการดังกล่าวต้องใช้เวลาและความอดทนอดกลั้นแต่สามารถทำได้ ทั้งนี้ งานศึกษาพบว่าหากให้ครัวเรือนไทยที่มีหนี้ลดรายจ่ายไม่จำเป็นลงร้อยละ 20 ก็จะทำให้สัดส่วนครัวเรือนที่มีปัญหาทางการเงินลดลงประมาณร้อยละ 5 และตัวเลขดังกล่าวจะลดลงมากขึ้นอีกหากครัวเรือนนำเงินส่วนต่างนี้ไปชำระหนี้

คำถามที่น่าสนใจคือ ครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหาโดยเฉลี่ยแล้วควรลดค่าใช้จ่ายเท่าไรจึงจะทำให้พวกเขาไม่มีปัญหาทางการเงิน ผลการศึกษพบว่า การท่องเที่ยวเป็นรายจ่ายก้อนใหญ่ที่ครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหาควรลด โดยต้องลดลงถึงร้อยละ 83 จากปริมาณการใช้จ่ายปัจจุบัน เพื่อให้ครัวเรือนมีรายรับเพียงพอกับรายจ่าย รองลงมาคือ หมวดเสื้อผ้า ซึ่งครัวเรือนควรลดการใช้จ่ายถึงร้อยละ 73 ส่วนค่าอาหารนอกบ้านและของใช้ส่วนบุคคลก็ควรลดลงร้อยละ 58 และ 54 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีรายจ่ายอื่นๆ ที่ควรปรับลดการใช้จ่ายเพื่อสร้างวินัยและลดความเสี่ยงทางการเงินในครัวเรือน เช่น ค่าเช่าและค่าห่วยที่ควรลดลงประมาณครึ่งหนึ่งของที่ใช้จ่ายในปัจจุบัน (ภาพที่ 13)

ภาพที่ 13: % ของรายจ่ายปัจจุบันที่ควรลดแยกตามหมวดต่างๆ สำหรับครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหาทางการเงิน

ที่มา: คำนวณจากแบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

หมายเหตุ: ผลลัพธ์จากแบบจำลองทางเศรษฐมิติหลังจากคุมปัจจัยหลายๆ อย่างให้คงที่ อาทิ รายได้ จำนวนครัวเรือน อาชีพ และทำเลที่อยู่อาศัย

บทสรุป

ปัจจุบันฐานะทางการเงินของครัวเรือนไทยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มที่ไม่มีหนี้ซึ่งมีความเปราะบางลดลงในช่วง 8 ปีที่ผ่านมา ขณะที่กลุ่มที่มีหนี้มีความเปราะบางมากขึ้นอย่างชัดเจนและครัวเรือนเหล่านั้นตกอยู่ในสถานะที่อ่อนไหวต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจมากจนเกินไป สะท้อนได้จากการออมน้อย การเป็นหนี้สูง เป็นหนี้เร็วและเป็นหนี้ยาวนาน ทั้งนี้ ความเปราะบางที่สะสมขึ้นเกิดจากหลายสาเหตุด้วยกัน ทั้งปัจจัยที่สะสมจากฝั่งของผู้กู้และฝั่งของผู้ปล่อยกู้ บทความนี้ ชี้ให้เห็นถึง 8 ข้อเท็จจริงของการเป็นหนี้และปัญหาทางการเงินจากฝั่งของผู้กู้ ซึ่งพบว่า พฤติกรรมของครัวเรือนเป็นต้นตอสำคัญของปัญหาหนี้สิน ครัวเรือนไทยในปัจจุบันมีสัดส่วนรายได้มั่นคงมากขึ้น ซึ่งควรจะเป็นปัจจัยบวกที่เพิ่มความสามารถในการบริหารเงิน แต่กลับพบว่าครัวเรือนเหล่านั้นมักชะล่าใจในการใช้จ่าย โดยรายจ่ายที่ไม่จำเป็นและภาระหนี้ที่สูงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ครัวเรือนไทยมีปัญหาารายรับไม่พอรายจ่าย การใช้จ่ายที่ไม่ระมัดระวัง ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป อาทิ การซื้อของผ่าน online และการเข้าถึง social media ที่กระตุ้นให้เกิดความต้องการและการบริโภคเปรียบเทียบกับผู้อื่น ซึ่งแนวโน้มของอิทธิพลดังกล่าวมีแต่จะทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะกับคนรุ่นหลัง โจทย์ที่สำคัญคือ จะทำอย่างไรให้ครัวเรือนไทยโดยเฉพาะกลุ่มที่เปราะบางตระหนักรู้ถึงภัยอันตรายของการออมน้อยและการขาดวินัยทางการเงิน ซึ่งจะทำให้ครัวเรือนเหล่านั้นเวลาท่อนี้ก้อนใหญ่ เช่น ก่อหนี้บ้านหรือหนี้รถยนต์ จำเป็นต้องท่อนี้เต็มจำนวน (หนี้สูง) เพราะมีเงินออมน้อยและต้องเลือกที่จะผ่อนเป็นระยะเวลานานเพื่อลดภาระหนี้ต่อเดือนให้ต่ำเนื่องจากมีเงินเหลือต่อเดือนสำหรับการผ่อนน้อย (เป็นหนี้ยาวนาน) ทำให้ครัวเรือนมีความเปราะบางสูงและเป็นความเปราะบางที่ยาวนานอีกด้วย

ข้อเท็จจริงจากการศึกษานี้ยังชี้ให้เห็นว่า การแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนเป็นโจทย์ที่ท้าทายและจะขาดประสิทธิภาพหากครัวเรือนไม่ปรับพฤติกรรม การเพิ่มรายได้หรือการพักหนี้จะขาดประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาหนี้สินหากครัวเรือนยังขาดวินัยทางการเงิน ยกตัวอย่างเช่น มาตรการประกันรายได้ภาคเกษตรที่ทำให้หลายครัวเรือนมีรายได้ที่มั่นคงมากขึ้น ในมุมหนึ่งถือเป็นเรื่องดีเพราะเป็นการช่วยเหลือครัวเรือนเกษตรกรซึ่งมักมี

รายได้ที่ผันผวนจากภัยธรรมชาติ แต่งานศึกษานี้ชี้ว่ารายได้ที่มั่นคงมากขึ้นก็มักจะมาพร้อมกับการใช้จ่ายที่มากขึ้น ส่งผลให้อัตราการออมลดลง และเป็นเรื่องน่าเสียดายที่ครัวเรือนเกษตรกรขาดการวางแผนทางการเงิน โดยใช้จ่ายและก่อหนี้ยืมสินกันถ้วนหน้าในช่วงที่มีรายได้มั่นคง แทนที่จะเก็บออมไว้อย่างพอเหมาะเพื่อสร้างฐานะทางการเงินให้เข้มแข็งเสียก่อน ซึ่งจะทำให้สามารถก่อหนี้ในวันข้างหน้าได้อย่างอุ่นใจ จะเห็นได้ว่าปัญหาหนี้ภาคครัวเรือนนั้นมีตัวแปรตั้งต้นที่สำคัญคือ การออม เพราะการออมหมายถึงครัวเรือนมีการวางแผนทางการเงินที่ดี มีวินัยการใช้จ่ายที่ดี มีการสร้างความพร้อมหรือสร้างฐานะให้มั่นคง เพื่อรองรับความผันผวนทางเศรษฐกิจในอนาคตแม้ในยามที่มีหนี้สินก็ตาม เมื่อกระนั้นการมีหนี้สูงก็ไม่ใช่เรื่องที่น่ากังวลอีกต่อไป ทุกภาคส่วนจึงจำเป็นต้องช่วยกันสร้างความตระหนักรู้ ส่งเสริมวินัยทางการเงินและการออมเพื่อสุขภาพทางการเงินที่ดีของครัวเรือนไทยและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

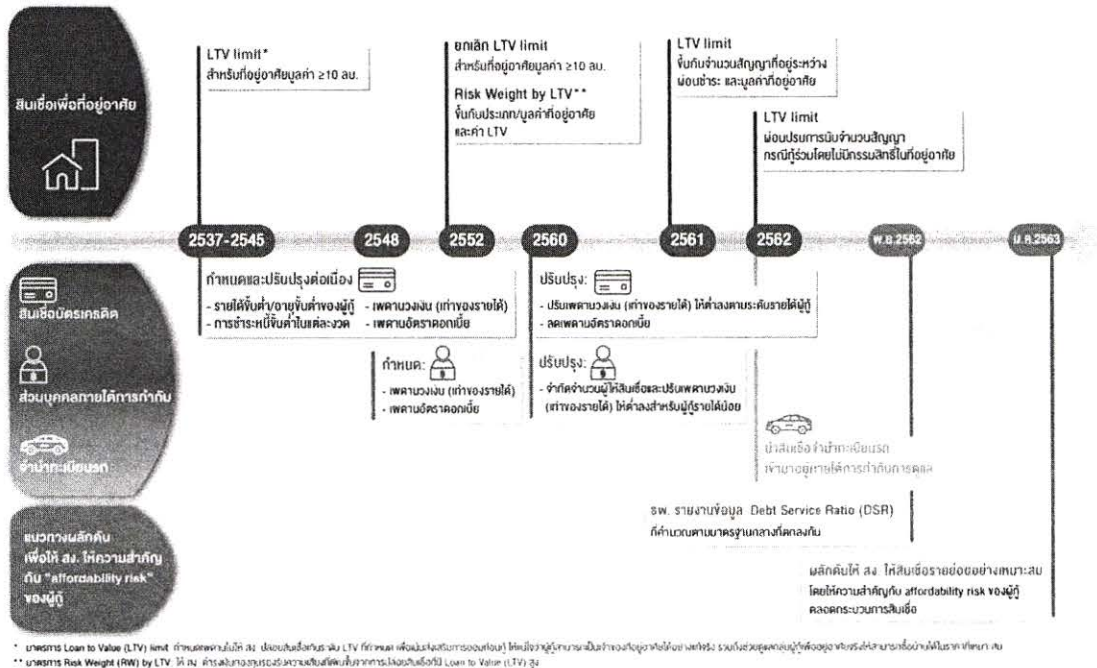
บทความนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทย

รู้จักและเข้าใจมาตรการดูแลหนี้ครัวเรือน

นางสาวปิยาณี ประสงค์วรรณ
ฝ่ายเสถียรภาพระบบการเงิน
ธนาคารแห่งประเทศไทย

มาตรการกำกับดูแลให้สถาบันการเงินให้สินเชื่อรายย่อยโดยคำนึงถึง affordability ของ สปท.

หนี้ครัวเรือนเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการดูแลแก้ไข โดยในระดับมหภาคหนี้ครัวเรือนไทยอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับต่างประเทศ และสัดส่วนหนี้ส่วนใหญ่เป็นหนี้ระยะสั้นซึ่งทำให้ครัวเรือนมีภาระผ่อนต่อเดือนสูง ทั้งนี้ จากข้อมูลในระดับจุลภาค¹ พบว่าคนไทย เป็นหนี้เร็วขึ้น คือ เริ่มก่อหนี้ตั้งแต่อายุยังน้อย เป็นหนี้เยอะขึ้น คือ หนี้สินต่อหัวสูงขึ้นกว่าในอดีต และ เป็นหนี้นานขึ้น คือ ภาระหนี้ไม่ได้ลดลงนักเมื่อผู้กู้อายุเพิ่มขึ้น แม้จะย่างเข้าสู่วัยเกษียณ และที่สำคัญคนไทยจำนวนมากถูกติดตามทวงถามหนี้ โดยมีคนเป็นแสนรายกำลังเข้าสู่กระบวนการบังคับคดีและอาจถูกอายัดทรัพย์ เกิดความเครียด กระทบต่อทั้งประสิทธิภาพการทำงาน สอดคล้องกับปัญหาเชิงสังคมตามที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันดูแลปัญหาหนี้ครัวเรือนก่อนจะลุกลามเป็นปัญหาเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้าง

การก่อหนี้ไม่ใช่สิ่งไม่ดี แต่หากหนี้ที่ก่อเพิ่มขึ้นไม่ใช่เพื่อสร้างรายได้ แต่เน้นเพื่อการบริโภค โดยขาดการออมและการวางแผนทางการเงินที่ดี ก็อาจนำมาสู่ปัญหาหนี้เกินตัวในที่สุด ทุกวันนี้ เราเห็นพฤติกรรมของคนทั้งรุ่นใหม่และรุ่นเก่าที่คุ้นชินกับการใช้ก่อนจ่ายทีหลัง เพลิดเพลินกับการรูดบัตรแล้วผ่อนจ่ายทำให้ใช้จ่ายเกินตัว หมุนหนี้ผ่านสินเชื่ออนุมัติไว ขณะที่เก็บออมน้อยลง ส่งผลให้เมื่อมีรายได้เข้ามาก็ต้อง

¹ “มุมมองใหม่หนี้ครัวเรือนไทยผ่าน Big Data ของเครดิตบูโร”, วารสาร aBRIDGE ฉบับที่ 10 ปี 2560, สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์

นำไปจ่ายชำระหนี้เป็นส่วนมากเมื่อเทียบกับรายได้ หากมีเหตุจำเป็นต้องใช้จ่ายฉุกเฉินหรือรายได้ลดลง ก็ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และตกอยู่ในกับดักหนี้ได้ง่าย ขณะเดียวกัน สถาบันการเงินแข่งขันการให้สินเชื่อรายย่อยมากขึ้น ซึ่งในบางกรณีไม่คำนึงถึงความสามารถในการชำระหนี้ที่แท้จริงและเงินเหลือหลังผ่อนชำระให้เพียงพอแก่การดำรงชีพของลูกหนี้ ส่งผลให้กลุ่มลูกหนี้ที่เปราะบางอยู่แล้วเปราะบางยิ่งขึ้นจนมีปัญหาหนี้สินล้นพ้นตัวได้

ที่ผ่านมา หน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้ติดตามสถานการณ์และช่วยกันดูแลปัญหาหนี้ครัวเรือนอย่างใกล้ชิด โดยในส่วนของ ธปท. ได้มีการผลักดันเพื่อดูแลปัญหาหนี้ครัวเรือนในหลายมิติ ได้แก่ มิติที่ 1 การกำกับดูแลให้สถาบันการเงินปล่อยกู้แก่รายย่อยโดยคำนึงถึงความสามารถของผู้กู้ในการผ่อนชำระหนี้โดยไม่กระทบชีวิตความเป็นอยู่ (affordability) ผ่านมาตรการต่าง ๆ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความเปราะบางของภาคครัวเรือนในแต่ละช่วงเวลา เช่น

- **สินเชื่อบัตรเครดิต** (ปี 2560) โดยกำหนดรายได้ขั้นต่ำและวงเงินสินเชื่อตามระดับรายได้ของผู้กู้ เพื่อดูแลมิให้ครัวเรือนก่อหนี้สูงเกินไปจนไม่สอดคล้องกับรายได้และความสามารถในการผ่อนชำระหนี้ ซึ่งอาจทำให้สุ่มเสี่ยงต่อการติดกับดักหนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนี้จากสินเชื่อที่เข้าถึงง่าย ไม่มีหลักประกัน ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง นอกจากนี้ ยังมีการปรับลดเพดานอัตราดอกเบี้ยค่างชำระลงอีกด้วย
- **สินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ** (ปี 2560) โดยกำหนดวงเงินตามระดับรายได้ของผู้กู้ในทุกระดับรายได้ และจำกัดจำนวนผู้ให้บริการสำหรับผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 30,000 บาท ซึ่งจากข้อมูลในเชิงลึกพบว่ามีความเปราะบางและข้อกังวลในเรื่อง affordability มากกว่ากลุ่มอื่น
- **สินเชื่อจำนำทะเบียนรถ** (ปี 2562) ซึ่งถูกนำเข้ามาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ธปท. เพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการ และคุ้มครองผู้กู้ให้เข้าถึงสินเชื่อในราคาที่เหมาะสม และได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม ซึ่งจะช่วยบรรเทาปัญหาหนี้นอกระบบ
- **สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย** ธปท. ได้เริ่มกำหนดเพดานอัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อมูลค่าหลักประกัน (loan to value : LTV ratio) ในปี 2546 เพื่อลดความร้อนแรงในตลาดอสังหาริมทรัพย์ และได้มีการปรับปรุงเกณฑ์เรื่อยมา ล่าสุดในปี 2562 ธปท. ได้ปรับเกณฑ์ LTV อีกครั้ง เพื่อดูแล affordability ของผู้กู้ซื้อบ้าน โดยเฉพาะการกู้ซื้อบ้านหลังแรกให้สามารถซื้อบ้านได้ในราคาที่เหมาะสม และลดการเก็งกำไรโดยกำหนดเพดาน LTV ตามจำนวนสัญญาสินเชื่อที่อยู่ระหว่างผ่อนชำระ นอกจากนี้ หลังจากได้มีการติดตามและประเมินผลของมาตรการ ธปท. ได้ปรับปรุงเกณฑ์เพิ่มเติมในเดือน ส.ค. 2562 โดยผ่อนผันการนับจำนวนสัญญากรณีที่ผู้ร่วมไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการช่วยเหลือกันภายในครอบครัว สำหรับการกู้ซื้อบ้านหลังแรกโดยไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็งกำไร

จะเห็นได้ว่ามาตรการที่ผ่านมาเน้นการกำกับดูแลสินเชื่อเฉพาะประเภท ในระยะต่อไป ธปท. มีแผนที่จะผลักดันการให้ความสำคัญกับ affordability ของผู้กู้มากขึ้น ร่วมกับสถาบันการเงินใน 2 เรื่องสำคัญ คือ (1) การกำหนดมาตรฐานวิธีการคำนวณสัดส่วนภาระหนี้ที่ผู้กู้มีทั้งหมดต่อรายได้ หรือ debt service ratio (มาตรฐานกลาง DSR) เพื่อใช้ติดตามความสามารถในการชำระหนี้อย่างครอบคลุม และคำนึงถึงเงินเหลือเพื่อดำรงชีพหลังหักภาระผ่อนชำระทั้งหมดของผู้กู้ โดยธนาคารพาณิชย์ได้มีข้อสรุปมาตรฐานกลาง DSR ร่วมกันแล้ว และจะเริ่มรายงานข้อมูลงวดแรกให้ ธปท. ในไตรมาส 4 ปี 2562 นี้ ซึ่งจะช่วยให้สามารถประเมินความสามารถในการชำระหนี้ที่แท้จริงของผู้กู้กลุ่มต่าง ๆ ได้ละเอียดยิ่งขึ้น (2) การผลักดันให้

สถาบันการเงินให้สินเชื่อรายย่อยอย่างเหมาะสม เพื่อดูแลปัญหาหนี้เกินตัวของภาคครัวเรือน โดยให้ความสำคัญกับความเสถียรต่อการมีเงินเหลือไม่พอดำรงชีพของผู้กู้ หลังจากก่อนนี้เพิ่ม (affordability risk) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเปราะบาง นอกเหนือจากความเสี่ยงด้านเครดิตของสถาบันการเงิน และนำหลักการดังกล่าวไปใช้ในกระบวนการให้สินเชื่อแก่รายย่อย ทั้งในการออกแบบและเสนอขายผลิตภัณฑ์สินเชื่อที่สอดคล้องกับความต้องการ ความจำเป็น และความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้า และในการประเมินความสามารถของลูกค้าโดยค้ำประกันว่าลูกค้าจะมีเงินเหลือหลังชำระหนี้เพียงพอต่อการดำรงชีพในระยะยาวหรือไม่ด้วย นอกจากนี้มาตรการและแผนงานข้างต้นซึ่งเน้นดูแลผู้กู้ในขณะก่อนนี้แล้ว ยังได้มีการดำเนินการในมิติที่ 2 การส่งเสริมความรู้และเสริมสร้างวินัยทางการเงิน เพื่อให้ครัวเรือนสามารถบริหารจัดการและวางแผนรายรับรายจ่ายได้อย่างเหมาะสม อันจะช่วยป้องกันการใช้จ่ายและก่อนนี้เกินตัว และในมิติที่ 3 การช่วยเหลือให้ลูกหนี้รายย่อยหลุดพ้นจากความเป็นหนี้ โดย ธปท. ได้ริเริ่มโครงการคลินิกแก้หนี้เพื่อให้สามารถปรับโครงสร้างหนี้ที่ลูกหนี้มีกับธนาคารพาณิชย์หลายแห่งได้อย่างเบ็ดเสร็จในทีเดียว ซึ่งต่อมาขยายขอบเขตโครงการให้รวมถึงหนี้ที่มีกับ non-bank 19 แห่งด้วย เพื่อให้สามารถช่วยเหลือลูกหนี้ที่มีปัญหาได้มากขึ้น

บทความนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทย